

# สี: มิติทางจิตวิญญาณในการระบายสีบำบัดแนวมนุษยปรัชญา Colours: Spiritual Dimension in Anthroposophical Painting Therapy

อันธิมา แสงชัย

Anticha Sangchai

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Prince of Songkla University, Pattani Campus

\*Corresponding Author, e-mail: anticha.d@psu.ac.th

(Received: November 10, 2020; Revised: December 6, 2020; Accepted: December 14, 2020)

## บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษามิติจิตวิญญาณของสีบนฐานคิดมนุษยปรัชญา เพื่ออธิบายว่า ในเชิงอภิปรัชญาสีดำรงอยู่อย่างไร มีความสัมพันธ์กับมนุษย์อย่างไร ส่งผลในเชิง บำบัดได้อย่างไร เน้นแนวคิดของรู돌ฟ์ สไตเนอร์ นักปรัชญาและ นักวิทยาศาสตร์จิตวิญญาณ กับลีแอน โคลัวร์ เดอเฮอร์บัวร์ จิตรกรและนักระบาย สีบำบัดแนวมนุษยปรัชญา แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสามส่วนได้แก่ ส่วนแรก มนุษยปรัชญาและการศึกษาเกี่ยวกับสี ส่วนที่สอง สีกับจักรวาล และส่วนที่สาม สี กับมนุษย์ ข้อค้นพบสำคัญคือมโนทัศน์องค์สามแห่งจักรวาลและองค์สามแห่ง มนุษย์ ซึ่งอธิบายถึงจักรวาลและมนุษย์ในลักษณะสะท้อนกันและเป็น กระบวนการเดียวกัน สามารถอธิบายถึงมิติจิตวิญญาณของสีได้อย่างเป็นระบบ

เนื่องจากสีเป็นทั้งส่วนประกอบและส่วนเชื่อมโยงที่สำคัญภายในจักรวาลกับภายในชีวิตมนุษย์ ทั้งยังเชื่อมโยงมนุษย์กับจักรวาลเข้าด้วยกัน สีจึงเป็นชีวิตวิญญาณที่มีได้ดำรงอยู่เพียงในโลกแห่งวัตถุสารเท่านั้น แต่ยังดำรงอยู่ในโลกแห่งจิตวิญญาณ ในดวงจิตของมนุษย์ และเป็นการเผยแสดงของทวยเทพ สีเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวาอยู่ตลอดเวลาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างแสงและความมืดในจักรวาล ยิ่งกว่านั้นสียังเคลื่อนไหวในลักษณะเดียวกันในดวงจิต ในชีวิตมนุษย์ ซึ่งสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกและระบบจังหวะเช่นการหายใจ การเต้นของหัวใจ ช่วยรักษาสมดุลของระบบในร่างกาย จิตวิญญาณ และการจัดของดวงจิต การเข้าใจภาษาของสีจึงสามารถสื่อสารกับดวงจิตหรือความป่วยไข้ไร้สมดุลของมนุษย์ พร้อมทั้งสร้างหนทางกลับสู่ความสมดุลมีพลังแก่เขาได้ด้วยกระบวนการระบายสี

**คำสำคัญ:** สี, จิตวิญญาณ, มนุษยปรัชญา, การระบายสีบำบัด, รูดอล์ฟ สไตเนอร์

### Abstract

This article examines the spiritual dimension of colours based on the Anthroposophical framework. To explain that in metaphysics of colour, how do colours exist? How does colour relate to humans? And how does colour affect therapy? This article focuses on Rudolf Steiner, who is a philosopher and a spiritual scientist, and Liane Collot d'Herbois, a painter and an Anthroposophic painting therapist. This article divides into three parts; Anthroposophy and studying of colour, colour and the cosmic, and colour and the human being. The keys finding are; we can understand the spiritual dimension of colour

systematically with the concepts of the Cosmic Threefoldness and the Threefoldness of the human being. These concepts describe human being as part of and the reflection of the macrocosm. Colour is both a vital component and connection within the cosmic and human life. It also connects humans and the universe. Colour is spiritual being. It does not only exist only in the world of matter but also in the soul-spiritual world, in the human soul and life. It also is the revelation of gods or diva. Colour is constantly moving through interactions between light and darkness in the cosmic. Furthermore, it is moving lively in human soul-life, related to feeling and the rhythmic system in our body such as breathing and pulse. Besides it helps maintaining the balance in the human body, human soul-spirit, as well as the incarnation of the soul. Understanding the language of colour can therefore communicate with human soul or imbalance illness and help them being balance and healthy through the painting process.

**Keywords:** Colour, Spirituality, Anthroposophy, Painting therapy, Rudolf Steiner

## 1. บทนำ

วิกฤติทางสังคม สิ่งแวดล้อม ความรุนแรง ความขัดแย้งทางการเมือง ความตกต่ำทางเศรษฐกิจและโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ในปัจจุบัน เป็นสาเหตุให้ผู้คนในสังคมไทยต้องเผชิญหน้ากับความเครียด ความกดดัน ความหดหู่สิ้นหวัง ความโดดเดี่ยว แผลงแยก อาการหมดไฟในการทำงาน (burn out syndrome) โรคซึมเศร้า (depression) และอาการทางจิตต่างๆ ในมิติที่ซับซ้อนและยากต่อการทำความเข้าใจมากขึ้นทุกที ตามดัชนีชี้วัดสุขภาพจิตทางลบที่สามารถบ่งถึงปัญหาสุขภาพจิตของกรมสุขภาพจิตได้แบ่งตัวชี้วัดเป็นสองข้อ ได้แก่อัตราการฆ่าตัวตายและอัตราการเจ็บป่วยทางจิต และจากตัวชี้วัดดังกล่าวพบว่าในประเทศไทยมีสถิติการฆ่าตัวตายและผู้ป่วยทางจิตโดยภาพรวมสูงขึ้นทุกปี<sup>1</sup> ในปัจจุบันนอกจากศาสตร์ทางการแพทย์สมัยใหม่ จิตเวชศาสตร์ จิตบำบัดหรือพฤติกรรมบำบัดซึ่งเป็นการบำบัดรักษาแบบกระแสหลักที่เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางแล้ว ยังพบว่ามีวิธีการบำบัดเยียวยาที่เป็นทางเลือกที่น่าสนใจอีกมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการบำบัดที่คำนึงถึงสุขภาพองค์รวมของผู้เข้ารับการบำบัด ซึ่งสามารถทดแทนหรือควบคู่กันกับการรักษาด้วยการแพทย์สมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี อาทิ ศิลปะบำบัด ดนตรีบำบัด กิจกรรมบำบัด พลังงานบำบัด กลิ่นบำบัด การแพทย์ทางเลือก ชุมชนบำบัด การเคลื่อนไหวร่างกาย การนวด และการภาวนา เป็นต้น โดยกระบวนการเหล่านี้ส่งผลดีทั้งในแง่การป้องกันและรักษาควบคู่ไปกับการรักษาทางการแพทย์ และน่าสนใจว่าแท้จริงแล้วมนุษย์ใช้วิธีการรักษาแบบองค์รวมในการบำบัดเยียวยาอาการป่วยใช้รวมถึงใช้ดูแลสุขภาพมาตั้งแต่ยุคโบราณ

---

<sup>1</sup> จากข้อมูลของกรมสุขภาพจิต อัตราการเจ็บป่วยทางจิตในปี 2545 ของประชากรไทย 1 แสนคนอยู่ที่ 34% และเพิ่มเป็น 72.1% ในปี 2558 ขณะที่อัตราการฆ่าตัวตายต่อประชากรไทย 1 แสนคนในปี 2551 คือ 6% และเพิ่มเป็น 6.5% ในปี 2558 โปรดดู กรมสุขภาพจิต ใน บอทท่อมไลน์ (2562)

กล่าวคือ ศาสตร์แห่งการบำบัดเหล่านี้มีที่มายาวนานโดยปรากฏอยู่ในหลายวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมมายาวนาน และในปัจจุบันองค์ความรู้เหล่านี้ได้รับการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบมากขึ้น อาทิ ศาสตร์อายุรเวท วิชาแพทย์แผนโบราณของอินเดียที่ใช้สมุนไพรและเวทย์มนต์ในการรักษาซึ่งสืบค้นไปได้ถึงที่มาจากคัมภีร์อถรรพเวท อายุรเวทยังมีอิทธิพลอย่างสูงในการรักษาทางเลือกในปัจจุบันและสืบทอดมาในการแพทย์แผนไทย หรือการแพทย์แผนจีนซึ่งมีร่องรอยปรากฏมายาวนานกว่าห้าพันปีและสอดคล้องกับหลักปรัชญาจีนเช่นปรัชญาเต๋า สิ่ง que การรักษาแบบองค์รวม การแพทย์หรือวิธีบำบัดแบบโบราณเหล่านี้ให้ความสนใจมิใช่มีเพียงเนื้อตัวร่างกายของมนุษย์เท่านั้น หากความเจ็บป่วยและเจ็บปวดต่าง ๆ ยังถูกระบุว่าเป็นผลมาจากการสูญเสียสมดุลในจิตวิญญาณ (spirit) อีกด้วย สภาพสังคมมิได้ส่งผลถึงความป่วยไข้ทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์เท่านั้น ทว่าส่งผลอย่างลึกซึ้งต่อมิติจิตวิญญาณของมนุษย์ ดังนั้น การบำบัดรักษาควรให้ความสำคัญต่อความเข้าใจในมนุษย์ ชีวิต โลกและสิ่งแวดล้อมรอบตัว รวมถึงมิติจิตวิญญาณด้วย

ในวงวิชาการตะวันตก มนุษยปรัชญา (Anthroposophy) คือแนวคิดและความเคลื่อนไหวที่ได้รับการวางรากฐานโดยนักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์แนวจิตวิญญาณนิยมชาวออสเตรีย รูดอล์ฟ สไตเนอร์ (Rudolf Steiner, 1861-1925) ซึ่งต่อมาแนวคิดของเขาได้พัฒนาสู่ระบบการศึกษาและการแพทย์แบบองค์รวมที่แพร่หลายในโลกตะวันตก คำว่ามนุษยปรัชญาหมายถึงปัญญาญาณแห่งมวลมนุษย์ ความเคลื่อนไหวของมนุษยปรัชญาเป็นความพยายามที่จะปลดปล่อยจิตวิญญาณของมนุษย์ให้เป็นอิสระหรือพัฒนาไปสู่การมีอิสรภาพอย่างสมบูรณ์ โดยทั่วไปความเคลื่อนไหวนี้ปรากฏในศาสตร์ที่หลากหลาย อาทิ การศึกษา (เช่น โรงเรียนวอลดอร์ฟ; Waldorf School) เกษตรชีวพลวัต (Biodynamic agriculture) ศิลปะ ดนตรี สถาปัตยกรรม การเคลื่อนไหวบำบัด (movement therapy) ที่เรียกว่ายูริธมี (Eurythmy) ชุมชนบำบัด และการเคลื่อนไหวทาง

สังคมแคมป์ฮิลล์ (Camphill movement) เกษัตริกรรม การแพทย์ และการบำบัด  
แนวมนุษยปรัชญาซึ่งเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปี ค.ศ. 1921 โดยสไต  
เนอร์ และ ดร.อีธา เวกมานน์ (Dr. Ita Wegman, 1876-1943) แพทย์ที่ให้ความ  
สนใจการรักษาคนไข้ด้วยมุมมองที่กว้างขวางกว่าการแพทย์สมัยใหม่ และเป็นผู้  
ก่อตั้งคลินิกการแพทย์มนุษยปรัชญาแห่งแรกในโลกที่ชื่อตามชื่อของเธอ (the Ita  
Wegman Clinic) ในเมืองอาร์เลสโฮมประเทศสวิตเซอร์แลนด์

การแพทย์และการบำบัดแนวมนุษยปรัชญา (Anthroposophic medicine  
and therapy) เป็นหนึ่งในแนวทางบำบัดรักษาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมถึงมิติ  
ทางจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างน่าสนใจยิ่ง ในปัจจุบันมีชุมชนที่ศึกษาเกี่ยวกับ  
มนุษยปรัชญาอย่างเป็นระบบมีชื่อว่ามนุษยปรัชญาสมาคมกลาง (General  
Anthroposophical Society)<sup>2</sup> สมาคมแห่งนี้ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในเดือนธันวาคมปี  
1912 ณ ประเทศเยอรมนีโดย ณ ขณะนั้นมีสมาชิกกว่าสามพันคน ภายใต้การให้  
คำแนะนำและการบรรยายของสไตเนอร์ ปัจจุบันมีสาขากว่าห้าสิบประเทศทั่วโลก  
และมีสมาชิกรวมกว่าห้าหมื่นคน ในประเทศไทยมีชุมชนที่ศึกษาเกี่ยวกับมนุษย  
ปรัชญามายาวนานเช่นกัน มีการรวมตัวกันในรูปของชมรมมนุษยปรัชญาประเทศ  
ไทยซึ่งก่อตั้งขึ้นในวันที่ 7 สิงหาคม 2542<sup>3</sup> โดยถือได้ว่าเป็นชุมชนผู้ศึกษามนุษย  
ปรัชญาเป็นที่แรก ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเป็นสาขาที่มีการทำงาน  
เชื่อมโยงกับมนุษยปรัชญาสมาคมกลาง

---

<sup>2</sup> หลักการสำคัญเมื่อแรกก่อตั้งสมาคมที่ประเทศเยอรมนีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1912 ได้แก่ “เป็นการรวมกลุ่ม  
กันของผู้คนที่ต้องการบำรุงเลี้ยงชีวิตและดวงจิตทั้งในระดับปัจเจกและระดับสังคม บนพื้นฐานของความรู้ที่  
แท้จริงของโลกทางจิตวิญญาณ” โปรดดู Goetheanum (2020)

<sup>3</sup> สามารถสืบค้นข้อมูลและสื่อสารกับชมรมฯได้ที่ <https://anthrothailand.wordpress.com/>

บทความนี้ เริ่มต้นจากความสนใจการบำบัดด้วยกระบวนการระบายสีบำบัด แนวนามนุษยปรัชญา (Anthroposophy painting therapy)<sup>4</sup> เนื่องจากศาสตร์นี้ เป็นการผสมผสานที่สำคัญของศิลปะและการแพทย์มนุษยปรัชญา มีพื้นฐานที่การ ฝึกฝนการรับรู้ (perception) และการบำบัดแบบองค์รวม ด้วยวิธีและ กระบวนการที่เคารพและละเอียดอ่อนต่อชีวิตและประสบการณ์ของผู้เข้ารับการ บำบัดอย่างยิ่ง ที่สำคัญผู้วิจัยต้องการศึกษาด้วยการมีประสบการณ์ตรง มิใช่เพียง การศึกษาเชิงทฤษฎีหรือเอกสาร และต้องการให้เกิดผลในเชิงบำบัดแก่ตนเองใน ฐานะปुरुชนที่แสวงหาหนทางที่จะบำบัดความป่วยไข้ของตัวเอง ยิ่งกว่านั้น ประสบการณ์ในการทำงานเคลื่อนไหวทางสังคมจากการทำงานเสริมพลังให้เด็ก และเยาวชนหญิงในสามจังหวัดชายแดนใต้<sup>5</sup> ส่งผลให้ผู้วิจัยอยู่ในฐานะของผู้ที่มี บาดแผลมือสอง (secondary trauma) จึงพบว่าตัวเองและผู้คนมากมายในสังคม จำเป็นต้องได้รับการเยียวยา ทั้งประสบการณ์ดังกล่าวยังสามารถนำมาใช้ทำความเข้าใจและอธิบายกระบวนการระบายสีบำบัดในเชิงวิชาการได้อย่างลึกซึ้งเป็น ระบบ ที่จะเปิดประตูของวิถีการบำบัดออกสู่สังคมได้มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยจึงเริ่มต้นศึกษาการระบายสีบำบัดแนวนามนุษยปรัชญาตามแนวทางของ ลีแอน โคลลัวร์ เดอเฮอร์บัวร์ (Liane Collot d'Herbois, 1907-1999)<sup>6</sup> ภายใต้ หลักสูตรการอบรมศิลปะบำบัด (Therapeutic Art Training) ของ Sienna

<sup>4</sup> บางครั้งถูกเรียกว่าแนวลอตอร์ฟ เนื่องจากมนุษยปรัชญาเป็นรากฐานของการศึกษาและโรงเรียนแนวลอตอร์ฟ คนทั่วไปคุ้นเคยกับการศึกษาของลอตอร์ฟมากกว่าคำนามนุษยปรัชญา

<sup>5</sup> ไพโรต อ้นธิมา แสงชัย. (2560). กรณีห้องเรียนเพศวิถี: สิทธิความหลากหลายทางเพศกับชายแดนใต้/ปาตานี. วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์, 4, น. 208-269.

<sup>6</sup> ลีแอน โคลลัวร์เดอเฮอร์บัวร์ จิตรกรและนักระบายสีบำบัดแนวนามนุษยปรัชญาชาวอังกฤษ ซึ่งศึกษาวิจัยแสง สี และความมืด โดยนำแนวคิดเรื่องสีของสไตเนอร์มาพัฒนาต่อยอดจนกลายเป็นทฤษฎีและกระบวนการระบายสี บำบัดแนวนามนุษยปรัชญา ชีวิตประวัติ แนวคิด และภาพผลงานจิตรกรรมของเธอได้รับการเรียบเรียงไว้อย่าง สมบูรณ์ในหนังสือ Liane Collot d'Herbois: Werk und Leben - Work and Life (2013) โดย Peter Selg

Academy ซึ่งอำนวยการสอนทั้งเชิงทฤษฎีและปฏิบัติโดยแซลลี่ มาร์ติน (Sally Martin) ครูและนักระบายสีบำบัดชาวอังกฤษที่สืบทอดสายธารความรู้การระบายสีบำบัดจากโคลัวร์โดยตรง<sup>7</sup> ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2561 ณ สตูดิโอศิลปะด้านใน<sup>8</sup> พร้อมกับเริ่มต้นโครงการวิจัยเรื่องสีกับการบำบัดแนวมนุษยปรัชญา (Colour in Anthroposophic Therapy)<sup>9</sup> เพื่อค้นหาคำอธิบายอย่างเป็นระบบว่า สีและกระบวนการระบายซึ่งเป็นเทคนิคเชิงศิลปะทำให้เกิดการบำบัดอะไรแก่มนุษย์เรา และกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไร เมื่อเราใช้สีในการบำบัด สีจึงเป็นเสมือนยารูปแบบหนึ่ง แต่ยาชนิดนี้ทำงานอย่างไรกับระบบต่าง ๆ ในร่างกาย อารมณ์ อาการเจ็บป่วยทางจิตใจหรือบาดแผลทางใจของเรา นอกจากนั้นงานวิจัยยังต้องการขยายขอบฟ้าขององค์ความรู้เกี่ยวกับการระบายสีบำบัดแนวมนุษยปรัชญาในวงวิชาการไทย เนื่องจากยังมีการศึกษาและอธิบายในเรื่องนี้ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเชิงปรัชญา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสี มิติจิต วิญญาณของสี สีกับกระบวนการบำบัดรักษา หรือแม้แต่ทฤษฎีสีในแนวมนุษยปรัชญา ยังขาดแคลน ขาดเอกสารพื้นฐานในภาษาไทย ทำให้เกิดข้อจำกัดของการศึกษาหาความรู้ในเรื่องเหล่านี้ในวงวิชาการปรัชญาและศิลปะบำบัดในเมืองไทย

ข้อค้นพบสำคัญข้อหนึ่งจากการศึกษาพบว่ารากฐานของการระบายสีบำบัดตามแนวมนุษยปรัชญานั้นยืนอยู่บนหลักจักรวาลวิทยาซึ่งอธิบายถึงความเชื่อมโยง

<sup>7</sup> แซลลี่ มาร์ติน สำเร็จการศึกษา Anthroposophic Paining Therapy ซึ่งเป็นหลักสูตรที่โคลัวร์เดอเฮอร์บาร์ ร่วมกับแพทย์และนักบำบัดก่อตั้งขึ้นที่ Emerald Foundation

<sup>8</sup> สตูดิโอศิลปะด้านใน (๗ Arts Inner Place) ก่อตั้งโดยอนุพันธ์ พฤษกพันธ์ขจี จิตรกรและนักศิลปะบำบัดผู้บุกเบิกศิลปะบำบัดแนวมนุษยปรัชญาในเมืองไทย ตั้งอยู่ที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

<sup>9</sup> งานวิจัยดังกล่าว มุ่งศึกษาการใช้สีในการบำบัดทั้งทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณในแนวทางมนุษยปรัชญา โดยสืบค้นศาสตร์การแพทย์และการบำบัดแนวมนุษยปรัชญา รวมถึงทฤษฎีสีที่เข้าใจสีในฐานะสิ่งดำรงอยู่ มีพลังชีวิต และมีมิติเชิงจิตวิญญาณ

ระหว่างมนุษย์กับโลกและจักรวาล ซึ่งครอบคลุมถึงโลกภายในของมนุษย์และโลกแห่งจิตวิญญาณ นักบำบัดในแนวทางนี้จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจและเชื่อมั่นอย่างลึกซึ้งต่อมิติเชิงจิตวิญญาณของสี เนื่องจากสีเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในโลกจิตวิญญาณด้วย จากประสบการณ์ของผู้วิจัยซึ่งได้รับการฝึกฝนและสำเร็จการศึกษาทางด้านจิตกรรม ทำให้มีพื้นฐานความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสีที่สนใจลักษณะเชิงกายภาพของสี ทฤษฎีการผสมสี ทั้งยังมุ่งไปที่ผลสำเร็จเชิงเทคนิคการใช้สี ความสมบูรณ์เชิงสุนทรียภาพหรือคุณสมบัติที่ดีในเชิงศิลปะเป็นหลักโดยไม่เคยเข้าใจมิติจิตวิญญาณของสีเลย กระนั้นก็ยังสามารถรู้สึกได้ว่ากระบวนการระบายสีมีส่วนช่วยให้เกิดสภาวะบางอย่างเช่น ความสงบผ่อนคลาย หรือการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้ง จึงน่าสนใจว่าการใช้กระบวนการทางศิลปะเพื่อบำบัดโดยตรงจะเป็นเช่นไร ครั้งหนึ่งในระหว่างที่ฝึกฝนวิชาระบายสีบำบัดด้วยเทคนิคการระบายสีด้วยผงถ่าน (Charcoal painting) เพื่อศึกษารูปแบบหรือแบบแผน (archetype) ของสีเหลืองอ่อน (Yellow green) ครั้งนั้นผู้วิจัยใช้เวลาอยู่นานแต่ก็ไม่สามารถถ่ายทอดบุคลิกของสีเหลืองอ่อนออกมาบนกระดาษด้วยผงถ่านสีดำได้<sup>10</sup> ครูมาร์ตินพยายามช่วยเหลือโดยอธิบายบุคลิกของสีเหลืองอ่อนว่า เหมือนผีเสื้อที่เต้นระบำระยิบระยับอยู่ใกล้แหล่งกำเนิดของแสง และเราจะสามารถรับรู้ถึงสิ่งนี้ได้หากในระหว่างที่ใช้มือปาดป้ายผงถ่านสีดำให้กลายเป็นภาพแทนของสีเหลืองอ่อนนั้น เราได้พยายามสื่อสารหรือคุยกับสีจน “ได้ยิน” เสียงของสีเหลืองอ่อนในการรับรู้ด้าน

<sup>10</sup> ผงถ่านสีดำบนกระดาษสีขาว สามารถถ่ายทอดบุคลิกหรือแบบแผนของสีอื่นต่าง ๆ ได้อย่างไร เราจำเป็นต้องเข้าใจก่อนว่าสีขาวและดำไม่ได้เท่ากับความมืดและแสง ในขณะเดียวกันแบบแผนของสีแต่ละสีนั้นเป็นการชี้ถึงคุณลักษณะหรือบุคลิก เช่น สีเหลืองอ่อน มีบุคลิกที่เคลื่อนไหวแบบพลิ้วไหว รวดเร็ว เปรียบได้กับผีเสื้อขยับปีก หากเทียบกับคน ก็เป็นคนร่าเริง สดใส สนุกสนาน คุณลักษณะเช่นนี้จึงสามารถถ่ายทอดได้ผ่านสีขาวดำของผงถ่าน และรูปทรงต่าง ๆ

ในของตัวเอง เนื่องจาก “สีคือชีวิตวิญญาณ” (Colour is spiritual being)<sup>11</sup> คำกล่าวของครุมาตินในครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงการรับรู้ที่มีต่อสีของผู้วิจัยอย่างลึกซึ้งไปตลอดกาล

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยข้างต้น แต่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) กำหนดขอบเขตการวิเคราะห์ไว้ที่ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research) เพื่อค้นหาคำอธิบายเชิงทฤษฎีเป็นหลัก มิได้นำเอาเนื้อหาเชิงประสบการณ์ที่เกิดจากการฝึกฝนระบายสีบำบัดมาใช้ในการวิเคราะห์ เน้นการสืบค้นจากตัวบทปฐมภูมิของแนวคิดมนุษยปรัชญา เช่น ข้อเขียนและการบรรยายของนักปรัชญาคนสำคัญในกลุ่มแนวคิดนี้ รวมถึงตัวบททุติยภูมิ หนังสือและบทความทางวิชาการ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาศึกษา วิเคราะห์หาคำตอบ และสร้างแนวทางการอธิบายอย่างเป็นระบบถึงความหมายของสีในมิติเชิงจิตวิญญาณ สีคืออะไร เกิดขึ้นและดำรงอยู่อย่างไร สีเกี่ยวข้องกับโลกทางจิตวิญญาณอย่างไร และในส่วนท้ายของบทความจะอธิบายโดยสังเขปว่าสีทำงานในมิติจิตวิญญาณของผู้รับการบำบัดอย่างไร กล่าวได้ว่าบทความนี้เป็นการวิเคราะห์ประเด็นเชิงอภิปรัชญาของสีหรือการดำรงอยู่ของสีในมิติทางจิตวิญญาณ เน้นแนวคิดของ สไตเนอร์และโคลัวร์เป็นหลัก เนื่องจากสไตเนอร์เป็นผู้นำทฤษฎีสีไปสู่โลกทางจิตวิญญาณ โดยมีโคลัวร์เป็นผู้นำทฤษฎีเหล่านั้นมาต่อยอดจนเกิดเป็นแนวปฏิบัติของกระบวนการบำบัดที่มีแบบแผน

---

<sup>11</sup> การให้คำแนะนำระหว่างฝึกปฏิบัติระบายสีกลุ่มสี่ด้านหน้าของแสงในวันที่ 13 กรกฎาคม 2561 ณ สตูดิโอศิลปะด้านใน

## 2. มนุษยปรัชญาและการศึกษาเกี่ยวกับสี

การทำความเข้าใจเรื่องสีในแนวมนุษยปรัชญา ไม่อาจไม่กล่าวถึงทฤษฎีสีของ โยฮัน โวลฟ์กัง ฟอน เกอเธ่ (Johann Wolfgang von Goethe, 1749-1832) ได้เลย<sup>12</sup> ทั้งนี้การศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์สี (colour phenomena) ของนักวิทยาศาสตร์และมหากวีชาวเยอรมันท่านนี้เป็นข้อพิสูจน์ที่สำคัญสำหรับคำอธิบายเกี่ยวกับสีของแนวคิดมนุษยปรัชญา เกอเธ่ได้ใช้เวลากว่า 40 ปีในการพยายามสืบค้นธรรมชาติของสีจนเกิดเป็นผลงานชื่อ *Zur Farbenlehre* (Theory of Colour) ในปี ค.ศ. 1810 งานศึกษาชิ้นนี้นับได้ว่าเป็นงานศึกษาเกี่ยวกับสีที่สำคัญยิ่งชิ้นหนึ่งของมวลมนุษย์ แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวจะมีขบวนการศึกษาเกี่ยวกับแสงและสีในเชิงวิทยาศาสตร์เกิดขึ้นอย่างมั่นคงโดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีอนุภาคแสง (Particle Theory) ของไอแซค นิวตัน (Isaac Newton, 1643-1727) แล้วก็ตาม ทั้งนี้ความก้าวหน้าที่เกอเธ่ค้นพบและผลักดันให้ทฤษฎีสีของเขาก้าวหน้าไปมากกว่านิวตัน (แม้ในขณะนั้นจะไม่ถูกยอมรับเช่นนี้ในแวดวงวิทยาศาสตร์) ได้แก่ การค้นพบความสำคัญของความมืด (darkness) ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งของแสง (light) ซึ่งทั้งสองด้านนี้ล้วนเป็นบ่อเกิดของสี เราไม่อาจมองเห็นแสงโดยปราศจากความมืด ความมืดที่มีต่ออย่างสมบูรณ์และแสงที่สว่างอย่างสมบูรณ์โดยปราศจากอีกสิ่งหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะมองเห็นได้ (invisible) (Martin, July 2018a) เรามองเห็นดวงอาทิตย์ที่สุกสว่างก็ด้วยดวงอาทิตย์เป็นแหล่งกำเนิดของแสง โดยตัวมันเองแสงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถมองเห็นได้ เราจะเห็นแสงก็ต่อเมื่อแสงกระทบกับวัตถุหรืออนุภาคในบรรยากาศ ที่เรามองเห็นลำแสง

<sup>12</sup> สไตเนอร์เป็นบรรณาธิการงานเขียนของเกอเธ่และค้นพบว่าสิ่งที่เกอเธ่ศึกษาเกี่ยวกับสีและโลกธรรมชาตินั้นมิใช่แค่มิติทางสุนทรียภาพหรือศิลปะ แต่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

ของดวงอาทิตย์ก็เพราะแสงได้กระทบกับชั้นบรรยากาศ หมอกหรือละอองน้ำในอากาศ ขณะเดียวกันเราตระหนักรับรู้ถึงความมืดได้ก็ด้วยแสง แล้วด้วยขอบฟ้าของการปะทะสังสรรค์กันระหว่างความมืดและแสง สีจึงปรากฏขึ้น ดังนั้นหากมีแสงหรือความมืดเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่งสีก็จะไม่ปรากฏต่อเรา

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างแสงกับความมืดในแต่ละระดับจะทำให้เกิดคู่สี (complementary colour) คือคู่สีตรงข้ามหรือคู่กลมกลืน (harmonic pair) เราสามารถทำความเข้าใจในเรื่องนี้ได้จากการทดลองภาพติดตาของเกอเธ่ ด้วยการนำวัตถุที่มีสีใดสีหนึ่งมาวางบนกระดาษสีขาว จ้องมองมันสักระยะหนึ่งแล้วค่อย ๆ เลื่อนวัตถุนั้นออกจากกระดาษ ผลก็คือเราจะมองเห็นภาพเงาวัตถุที่เราเพิ่งจ้องมองเมื่อสักครู่ปรากฏขึ้นมาด้วยสีที่ตรงข้ามกับสีเดิม (ชายองค์, 2557, น. 265) เช่น วัตถุสีเขียวจะให้ภาพติดตาสีม่วงแดง (Magenta) วัตถุสีเหลืองจะให้ภาพติดตาสีม่วง (Violet) และวัตถุสีแดงจะให้ภาพติดตาสีน้ำเงิน ตามทฤษฎีสีคู่ตรงข้ามดังที่ปรากฏในวงล้อแห่งสีซึ่งกลายเป็นสิ่งที่แสดงถึงกฎพื้นฐานของสี การทดลองนี้สะท้อนถึงสิ่งที่น่าสนใจอย่างมากในทฤษฎีของเกอเธ่คือความเข้าใจถึงกระบวนการมองเห็น (vision) ของมนุษย์แบบองค์รวมโดยไม่แยกสิ่งที่ถูกมองเห็น (scene) กับผู้มอง (seer) กล่าวคือการมองเห็นเป็นผลรวมของประสบการณ์ ความรู้ และการสำนึก (consciousness) ของมนุษย์กับโลกธรรมชาติรอบๆ ตัว ภาพติดตาที่เรามองเห็นเป็นสีคู่ตรงกันข้ามของสีของวัตถุนั้น ไม่ได้ปรากฏขึ้นในตัววัตถุแต่ปรากฏขึ้นในดวงตาหรือกระบวนการรับรู้ของเรา การที่มนุษย์มองเห็นวัตถุเป็นสีใดสีหนึ่ง นั้นแสดงว่าเรากำลังมองเห็นสีเพียงหนึ่งสีในสีคู่ตรงกันข้ามคู่ตรงข้ามไม่อาจถูกมองเห็นได้ด้วยตัวมันเองแต่สามารถปรากฏได้ในการรับรู้ เมื่อเรามองเห็นวัตถุสีเขียว ดวงตาของเราจะสร้างการมองเห็นสีม่วงแดงขึ้นมาด้วยตัวเอง

นักฟิสิกส์ชี้ว่ากระบวนการเหล่านี้เป็นเพียงภาพลวงตาของกลไกการทำงานของดวงตาเราและเป็นเพียงสิ่งรบกวน ทว่าเกอเธ่มองว่านี่คือความพยายามที่จะสร้างความกลมกลืนของโลกภายนอกและโลกภายใน สำหรับเกอเธ่ ภาพลวงตาที่ปรากฏขึ้นในจิตของเราเป็นพื้นฐานทั้งหมดของทฤษฎีของเขา เนื่องจากมันเป็นการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ของธรรมชาติภายในของเรากับโลกภายนอก ภาพลวงตาทำให้เราเข้าใจธรรมชาติของสายตาและพลังจินตนาการที่ทำงานภายในตัวเรา ดังนั้น เราจึงไม่อาจทำความเข้าใจความจริงเกี่ยวกับสีโดยอาศัยประสบการณ์การรับรู้เพียงภายนอก จิตมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งในการมองเห็น การรับรู้ทุกอย่างเป็นผลรวมทั้งจากสีสั่นในสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ในอดีต การทำงานของประสาทสัมผัส และโลกภายใน (จิต) ของเรา (ชายองค์, 2557, น. 268)

การมองเห็นจึงเป็นความพยายามของมนุษย์ที่จะรับรู้ทุกสิ่งในลักษณะองค์รวม เราสร้างความสมดุลและความกลมกลืนจากภายใน ที่น่าสนใจคือมนุษย์ตระหนักถึงตัวเองได้ ก็ด้วยการมองเห็นท่ามกลางแสงและความมืดที่รายล้อมอยู่รอบตัว การมองเห็นแสงและความมืดช่วยให้เราแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ออกจากกัน แยกตัวเองออกจากคนอื่น สิ่งอื่น รวมทั้งยังเข้าใจถึงความเชื่อมโยงของสิ่งเหล่านั้น และวิธีการที่เรามองเห็นและแยกแยะเหล่านี้เองที่ทำให้เราค้นพบบุคลิกภาพหรือตัวตนของตัวเอง ดร.มากาเร็ธ เฮาสซ์กา (Dr. Margarethe Hauschka) แพทย์และนักบำบัดแนวมนุษยปรัชญาคนสำคัญ ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในมุมมองของนักฟิสิกส์หรือนักวิทยาศาสตร์ สีเป็นเพียงสิ่งปรากฏในโลกแห่งกายภาพ หากเกอเธ่ได้ขับเคลื่อนความเข้าใจเกี่ยวกับสีไปสู่การใคร่ครวญถึงโลกแห่งพลังงานชีวิต (the world of the etheric forces) (Hauschka in Collot d'Herbois, 2016, p. 6) ความเข้าใจเช่นนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงกฎของโลกแห่งสรรพชีวิต ทฤษฎีสีของเกอเธ่ช่วยให้เข้าใจได้ว่าจิตของมนุษย์รับรู้ทั้งประสบการณ์โลกภายนอกและ

ประสบการณ์ของโลกภายใน ทั้งนี้เราได้มองเห็นด้วยดวงตาเท่านั้นแต่เรามองเห็นในดวงจิต (soul)<sup>13</sup> ด้วย

สไตเนอร์สนใจทฤษฎีสี่ของเกอเธ่อย่างมาก ระหว่างปี ค.ศ. 1890-1897 เขาได้ทำหน้าที่บรรณาธิการงานเขียนทางวิทยาศาสตร์ของเกอเธ่ จนสามารถพัฒนาต่อยอดแนวคิดเกี่ยวกับสีให้มีความลุ่มลึกและมีมิติเชิงจิตวิญญาณ สไตเนอร์เห็นว่าการศึกษารંગสี จำเป็นต้องไปให้ไกลมากกว่าการศึกษาเชิงฟิสิกส์ หรือการตั้งคำถามว่าสีส่งผลอะไรต่อมนุษย์ในเชิงอัตวิสัย เขามุ่งที่จะอธิบายถึงความจริงเชิงอัตวิสัยของโลกแห่งสี่สนที่ครอบคลุมถึงมิติเชิงจิตวิญญาณ (สตายเนอร์, 2556, น. 1)<sup>14</sup> เฮาส์ชกาให้ความเห็นว่า

“รู돌ฟ์ สไตเนอร์ ได้ยกระดับของการกล่าวถึงสี ในระดับที่สี่ เป็นภาษาแห่งดวงจิต เขาได้แทรกเข้าไปท่ามกลางโลกที่ตั้งอยู่พ้นไปจากกาลเทศะ อันเป็นโลกแห่งพลังงานสร้างสรรค์ที่ขับเคลื่อนโดยดวงจิตและจิตวิญญาณ” (Hauschka in Collot d’Herbois, 2016, p. 7)<sup>15</sup>

อย่างไรก็ตาม การทำความเข้าใจแนวคิดของสไตเนอร์ จำเป็นต้องพิจารณาในหลายมิติประกอบกัน เช่น ประวัติชีวิต ภูมิหลัง ความสนใจและบุคลิกภาพของเขา พร้อมกับกับคำสอนและมโนทัศน์ทางปรัชญาที่เขาเสนอ เนื่องจากหลายสิ่งที่

<sup>13</sup> เพื่อให้เป็นระบบและป้องกันความสับสนในงานวิจัยนี้จะแทนคำว่า spirit ว่าจิตวิญญาณ และ soul คือดวงจิต และ spiritual being คือชีวิตวิญญาณ

<sup>14</sup> ในบทความนี้จะถอดเสียง Steiner ว่า สไตเนอร์ เป็นหลัก แต่จะคงคำแปลจากเอกสารต้นฉบับ เช่นสำนวนแปลของดาร์ก โพร็เตียน ว่า สตายเนอร์ หรือสำนวนแปลของท่านอื่นเอาไว้ในกรณีที่มีการอ้างอิง

<sup>15</sup> “Rudolf Steiner rises to the level of colour as the language of the soul. He penetrates into those worlds where, beyond space and time, the creative forces of the soul and the spirit reign.

เขาสอนหรือบรรยายไม่ได้ปรากฏในรูปของถ้อยคำหรืองานเขียน หากเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้อื่น วิธีเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของเขา หรือแม้แต่การหยั่งรู้ทางปัญญาที่ยากจะถ่ายทอดในรูปของถ้อยคำ มโนทัศน์สำคัญในปรัชญาของสไตเนอร์ ได้แก่ อิสราภาพ กรรม (Karma)<sup>16</sup> เทวญาณหรือเทวปรัชญา (Theosophy) ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีที่สไตเนอร์อธิบายถึงการดำรงอยู่ของมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติกายภาพและจิตวิญญาณ จักรวาลวิทยาหรือการดำรงอยู่ของจักรวาล เอกภพ โลกและสรรพสิ่ง ดังนั้นความเข้าใจเกี่ยวกับสี่ของเขาจึงเชื่อมโยงกับแนวคิดเหล่านี้ ซึ่งส่งผลให้สำหรับสไตเนอร์ สีมิตได้เป็นเพียงวัตถุดิบที่ฉาบทาพื้นผิวของวัตถุในโลกกายภาพ หรืออนุภาคของแสงจากการศึกษาของนักฟิสิกส์อีกต่อไป แต่เป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ในโลกปรากฏการณ์ โลกจิตวิญญาณ และโลกภายในของมนุษย์ด้วย ซึ่งสิ่งนี้กลายเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดสิ่งจึงมีผลในเชิงบำบัดต่อมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบำบัดในระดับของจิตวิญญาณ

การที่สไตเนอร์เห็นว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์และจักรวาลนั้นสัมพันธ์กันทั้งกายภาพและจิตวิญญาณ นักวิชาการจึงตั้งข้อสังเกตว่าแนวคิดของสไตเนอร์ยืนอยู่บนฐานของเทววิทยาในศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวการฟื้นคืนชีพของพระเยซูที่เรียกว่าความลึกลับแห่งกอลโกธา (Mystery of Golgotha) ขณะที่สไตเนอร์เองมิได้มองว่ามนุษย์ปรัชญาอยู่บนฐานของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เขา

<sup>16</sup> กรรม (Karma) ในความหมายที่สไตเนอร์ใช้มีความแตกต่างจากคำ ๆ นี้ในศาสนาพุทธและโลกวิชาการตะวันตก โดยมีความหมายที่เน้นถึงความสำคัญของความเชื่อมโยงกันระหว่างมนุษย์และโลกทางจิตวิญญาณ ซึ่งเป็นเหตุปัจจัยและส่งผลต่อกัน และชีวิตมนุษย์เมื่อมาจุติต่างมีกรรมเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ ทว่าสามารถเปลี่ยนแปลงได้ด้วยการตระหนักรู้เพื่อการยกระดับทางจิตวิญญาณ ซึ่งแนวอธิบายของสไตเนอร์ถูกมองว่าเชื่อมโยงกับเทววิทยาแบบคริสต์ รูดี ลิสเชา อธิบายถึงคำว่ากรรมในความคิดของสไตเนอร์ไว้ว่าเขาใช้คำนี้ในแง่มนต์ที่ “สไตเนอร์ถ้อยโอนพระวจนะจากอาณาจักรแห่งพระบิดามาสู่อำนาจแห่งพระบุตร จากกฎเหล็กซึ่งเปลี่ยนแปลงไม่ได้เช่นกฎของธรรมชาติ มาสู่ช่วยไยแห่งความสัมพันธ์ในโลกแห่งความเมตตาปราณี อิสราภาพ และความรัก” (ลิสเชา, 2551, น. 173)

อธิบายว่าการฟื้นคืนชีพดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะทางกายภาพและจิตวิญญาณของโลก ซึ่งมีลักษณะเป็นปรากฏการณ์ที่เป็นภววิสัย ทั้งเขายังมองว่าแต่ละศาสนาที่มีพัฒนาการมาในประวัติศาสตร์โลก ก็เป็นไปตามจิตสำนึกของมนุษย์ในแต่ละยุคสมัย มนุษย์ปรัชญาจึงเป็นแนวคิดที่ไม่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาใด ๆ หรือแม้แต่การมีหรือไม่มีศาสนา ในทางตรงข้ามมนุษย์ปรัชญากำลังกล่าวถึงความ เป็นจริงทางจิตวิญญาณอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นศาสนิกในศาสนาใด ก็สามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการใคร่ครวญให้เกิดความตระหนักรู้ที่ลึกซึ้งใน จิตใจมากขึ้น ช่วยให้เข้าใจศาสนาเดิมของตนและมีความตระหนักรู้ที่นอกเหนือ ขอบเขตของศาสนานั้น ๆ ได้ (ลิสเซา, 2551, น. 39-41)

นักปรัชญาท่านนี้มิได้มีความสนใจเพียงเรื่องของจิตวิญญาณเท่านั้นหากเขายังสนใจวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ในช่วงเวลานั้นวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Natural Science) ได้พัฒนาอย่างสูง แต่สิ่งที่สไตเนอร์ได้ผลักดันคือ การริเริ่มศึกษาสิ่งที่เรียกว่าวิทยาศาสตร์เหนือธรรมชาติ (Occult Science) หรือ การศึกษามิติที่พ้นไปจากโลกธรรมชาติหรือโลกกายภาพอันรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสของมนุษย์ และกลายเป็นรากฐานการศึกษาที่เรียกว่าวิทยาศาสตร์จิตวิญญาณ (Spiritual Science) ในโลกวิชาการตะวันตก รูตลี ลิสเซา นักมนุษยปรัชญาผู้ศึกษาประวัติและคำสอนของสไตเนอร์ให้ข้อสังเกตต่อคำสอนของสไตเนอร์ไว้ว่า “เราจะได้เรียนรู้การดำรงอยู่ร่วมกับมนุษย์คนอื่น ๆ จากนั้น เราก็จะเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ กับพืชและสัตว์ กับเทวดา เทพ ตลอดจนผู้ที่สิ้นชีวิตไปแล้ว” (ลิสเซา, 2551, น. 204) อย่างไรก็ตาม แม้จะมุ่งสู่ความรู้เหนือประสาทสัมผัสทางกาย สไตเนอร์ก็ได้ละทิ้งประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส ในทางตรงข้าม เขากลับชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของประสบการณ์ทางประสาทสัมผัส กล่าวคือการเข้าถึงความจริงในโลกทางจิตวิญญาณคือการทำให้ประสาทสัมผัสและ

ประสบการณ์ที่มนุษย์มีต่อโลกกายภาพนั้นมีความคมชัดยิ่งขึ้น เช่นนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดของสไตเนอร์เป็นการผสมผสานศาสนา วิทยาศาสตร์ และศิลปะอย่างไม่อาจแยกจากกันได้ (ชายองค์, 2557, น. 299)

หากสไตเนอร์เป็นผู้ยกระดับให้สีเป็นเสมือนภาษาของดวงจิต ก็อาจกล่าวได้ว่าโคลัวร์เป็นผู้สร้างสะพานเชื่อมให้แก่โลกจิตวิญญาณกับชีวิตทั่วไป (practical life) ด้วยการวางระบบและวิธีการระบายสีของเธอ คำแนะนำที่เธอได้ให้ไว้เกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคหรืออาการเจ็บป่วยผ่านภาพระบายสีของเด็กและผู้ป่วยยังทรงคุณค่าต่อแพทย์ นักบำบัด และครูที่ทำงานในชุมชนมนุษย์ปรัชญามาจนถึงปัจจุบัน โคลัวร์เริ่มต้นด้วยการทำงานระบายสีร่วมกับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือพิเศษ เพื่อใช้กระบวนการระบายสีเป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยอาการของเด็กเหล่านั้น ช่วยให้ครูและแพทย์เข้าใจวิธีการที่จะช่วยเหลือเยียวยาเด็ก ๆ ได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น จากจิตรกรรมไปสู่ผู้วางรากฐานการระบายสีบำบัด ผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงในการให้คำแนะนำและให้ความมั่นใจแก่เธอในเรื่องนี้คือ ดร.อีธา เวกมานน์<sup>17</sup> แพทย์ที่ทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับสไตเนอร์ในการพัฒนาการแพทย์มนุษย์ปรัชญา หลังจากทั้งคู่พบกันเป็นครั้งแรกเมื่อโคลัวร์อายุ 21 และกลายเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของชีวิตเมื่อถูกร้องขอจาก ดร.เวกมานน์ให้ค้นหาแนวทางการบำบัดด้วยสี มิใช่ในฐานะของแพทย์แต่ด้วยธรรมชาติของศิลปินที่เธอมี โคลัวร์

<sup>17</sup> เวกมานน์เป็นผู้ที่เล็งเห็นอัจฉริยภาพของโคลัวร์ซึ่งเธอคาดหวังว่าจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการบำบัดที่ใช้กระบวนการทางศิลปะ ดังที่โคลัวร์เคยกล่าวไว้ว่า “เธอ (อีธา เวกมานน์) เน้นย้ำและตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่ว่า คุณภาพของหัวใจมนุษย์และการพัฒนาต่อไปในอนาคตจะต้องข้องเกี่ยว จากมุมมองเช่นนี้เธอจึงใคร่ครวญถึงทุกสิ่งอย่างโดยเชื่อมโยงกับการเยียวยา” (Collot d’Herbois in Selg, 2013, p. 38) และ “หากคุณอยากเข้าใจแนวคิดของอีธา เวกมานน์หรือหากคุณจดจำเธอได้ คุณก็จะสามารถมองเห็นความสูงส่งสว่างของสีทอง” และ “ไม่ว่าครั้งใดที่ฉันฝันถึงเธอ เธอมักจะผลักดันให้ฉันทำอะไรบางอย่างอยู่เสมอ” (Collot d’Herbois in Selg, 2013, p. 45)

สนใจแนวคิดของสไตเนอร์ตั้งแต่ก่อนได้พบกับเวกมานน์ และภายหลังการได้พบกับแพทย์ที่ทำงานใกล้ชิดกับสไตเนอร์ผู้นี้ โคล์วอร์กได้ศึกษาอย่างจริงจังและหยิบเอาวิทยาศาสตร์จิตวิญญาณและทฤษฎีสีของเขามาผสมผสานกับข้อค้นพบของเธอซึ่งเกิดจากทักษะการฝึกฝนระบายสี จนในที่สุดจึงสามารถสร้างแนวปฏิบัติเทคนิคการระบายสี รวมถึงให้คำอธิบายถึงคุณสมบัติที่มีความละเอียดอ่อนของสีแต่ละสีที่นำมาใช้เป็นทฤษฎีสีบำบัดแนวมนุษยปรัชญาได้อย่างเป็นระบบ ในปี ค.ศ. 1961 โคล์วอร์กพบกับจิตรกรหญิง Francine van Davelaer (1891-1935) เริ่มต้นกลุ่มฝึกอบรมระบายสีสำหรับจิตรกรและนักบำบัดที่มีชื่อว่ากลุ่มมาเจนตา (Magenta group) ขึ้นที่ฮอลแลนด์ ซึ่งต่อมาการระบายสีบำบัดตามแนวทางของเธอกลายเป็นที่สนใจในวงกว้างมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นหลักสูตรฝึกอบรมสำหรับนักบำบัด ในปี ค.ศ. 1988 มูลนิธิเพื่อส่งเสริมการระบายสีบำบัดวิถีมนุษยปรัชญาตามทางของลีแอน โคล์วอร์ก เดอเฮอร์บาร์<sup>18</sup> ก็ได้ถือกำเนิดขึ้นเป็นทางการ ซึ่งต่อมามูลนิธินี้ได้รับการตั้งชื่อว่า Emerald Foundation โดยโคล์วอร์กเอง และในที่สุดบทบรรยายของเธอก็ได้รับการบันทึกแล้วตีพิมพ์เป็นหนังสือสำคัญที่มีชื่อว่า *Colour* (2016) และ *Light, Darkness and Colour in Painting Therapy* (2000)

หนังสือทั้งสองเล่มเป็นการขยายความทฤษฎีสีของสไตเนอร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยมีเนื้อหาที่สำคัญคือการอธิบายถึงแบบแผนของสีแต่ละสีอย่างมีรายละเอียดมากยิ่งขึ้น และการสร้างแนวทาง เทคนิควิธีการในการฝึกฝนและใช้สีเพื่อการบำบัดอย่างเป็นระบบ กล่าวถึงสี แสง และความมืดในมิติที่เชื่อมโยงกับการแพทย์มนุษยปรัชญา ซึ่งอธิบายแบบแผน/บุคลิกลักษณะของสีแต่ละสีร่วมกับ

---

<sup>18</sup> Foundation for Promotion of Painting Therapy on Anthroposophical Principles according to the work of Liane Collot d'Herbois

กระบวนการทำงานของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และจิตวิญญาณของมนุษย์ รวมถึงอาการเจ็บป่วยไร้สมดุลที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ มาจากแนวคิดของสไตเนอร์ที่เชื่อว่าสีเป็นสิ่งที่เคลื่อนไหวอยู่ทั้งภายในและภายนอกรอบ ๆ ตัวเรา ในพลังงานที่ไหลเวียนอารมณ์ และในจิตวิญญาณของมนุษย์ แบบแผน/บุคลิกลักษณะของสีต่าง ๆ ส่งผลต่อเรา ทั้งยังสะท้อนถึงสภาวะที่เกิดขึ้นกับเราได้ จึงสามารถระบุถึงสภาวะเจ็บป่วยไร้สมดุลที่เกิดขึ้นด้วยการทำความเข้าใจแบบแผนที่มีสุขภาพดีและไม่ดี (healthy/ unhealthy) ของสีภายในตัวเราได้ เช่น สีส้มแดงที่มีสุขภาพดี (Healthy Vermilion; หมายถึงถูกระบายหรือปรากฏขึ้นอย่างเป็นไปตามแบบแผนหรือบุคลิกลักษณะของสีส้มแดง ไม่อ่อนจางหรือไม่เข้มจนเกินไป) จะช่วยเสริมให้ระบบเผาผลาญในร่างกายทำงานได้ดีขึ้น พลังงานในช่องท้องไหลเวียนได้ดี และในมิติทางจิต สีส้มแดงที่มีสุขภาพดีจะช่วยให้การข้ามผ่านบาดแผลทางใจได้เป็นต้น อย่างไรก็ตามลิแอนเน้นย้ำว่าการทำความเข้าใจเรื่องนี้จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติหรือมีประสบการณ์ในการเพ่งพินิจภาวนาสีดังกล่าวโดยตรงมากกว่าจะเป็นความเข้าใจผ่านทฤษฎี

การทำงานงานด้านระบายสีบำบัดที่จิตรกรและนักระบายสีบำบัดท่านนี้ทำร่วมกับผู้คนมากมายที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งวัยและสภาพปัญหา ได้สะท้อนถึงอัจฉริยภาพที่ยิ่งใหญ่ในการมองเห็นอย่างทะลุปรุโปร่งว่าสุขภาพร่างกาย ความเจ็บป่วย ความแปรปรวนของอารมณ์ของคนคนหนึ่ง สามารถปรากฏอยู่ในภาพระบายสีของเขาได้อย่างไร นอกจากนี้เธอยังได้สร้างสรรค์ผลงานภาพระบายสีเชิงเยียวยา (healing paintings) เพื่อเป็นประตูด่านสู่คนไข้ไปสู่ประตูของการเยียวยาในโลกทางจิตวิญญาณ ภาพระบายสีของโคลัวร์ทำให้แบบแผนและการเคลื่อนไหวของสีปรากฏขึ้น ซึ่งเป็นผลรวมของความเข้าใจในเชิงมโนทัศน์ต่อมิติจิตวิญญาณของสี การกิจเหล่านี้ล้วนต้องใช้ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องการดำรงอยู่ของสีที่เกิดขึ้นท่ามกลางปฏิสัมพันธ์ระหว่างแสง

และความมืด (Whitman, 2004, p. 1) ความโดดเด่นที่แตกต่างจากผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับสีมาก่อนหน้าก็คือ โคลัวร์ใช้พรสวรรค์ทางจิตรกรรมของเธอเป็นสดมภ์หลักในการก้าวเข้าสู่การเรียนรู้เกี่ยวกับสีและมิติจิตวิญญาณของสี ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้เธอสามารถพัฒนากระบวนการศิลปะบำบัดในฐานะของจิตรกร กล่าวได้ว่าโคลัวร์มีบทบาทสำคัญในการนำเทคนิคระบายสีมาใช้ในการบำบัดบนฐานของการแพทย์มนุษย์ปรัชญา

### 3. สีกับจักรวาล

การดำรงอยู่ของสีตามแนวคิดมนุษย์ปรัชญาสามารถอธิบายได้ด้วยหลักจักรวาลวิทยาที่มีความลึกลับเช่นเดียวกับเรื่องราวในคัมภีร์ทางศาสนา ที่เชื่อว่าเกิดจากการเผยแสดงของพระเจ้าหรือจากการหยั่งรู้ของผู้ที่มีญาณทัศนะ การบรรยายของสไตเนอร์หลายครั้งเขามักจะเชื่อเชิญให้ผู้ฟังเข้าถึงและเข้าใจความหมายด้วยญาณทัศนะของผู้ฟังเอง ในหนังสือของโคลัวร์ซึ่งอธิบายถึงแสงและความมืดในจักรวาลก็มีลักษณะเดียวกัน คืออธิบายถึงเรื่องเหล่านี้ในรูปแบบของเรื่องเล่าหรือเป็นการบรรยายของผู้ที่ยังรู้ถึงความเป็นไปของโลกและจักรวาลที่อาจจะถูกตั้งคำถามหาข้อพิสูจน์ที่มาที่ไป อย่างไรก็ตามทั้งสองได้เน้นย้ำถึงหนทางของความเข้าใจที่ผ่านการฝึกฝนการรับรู้โลกทั้งภายในและภายนอกอย่างตรงไปตรงมาและละเอียดปราณีตมากที่สุด รวมถึงเชื่อเชิญให้เปิดกว้างและอนุญาตให้ความรู้ปรากฏขึ้นจากประสบการณ์ที่ลึกซึ้งของตนเอง กล่าวคือเราสามารถเข้าใจความเป็นไปของจักรวาลและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ผ่านชีวิตทางโลกและผัสสะของมนุษย์ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าเราสามารถใชประสบการณ์ในการฝึกฝนเพื่อเข้าใจสภาวะและแบบแผนของสีที่ส่งผลและเคลื่อนไหวอยู่ภายในตัวเราได้ แต่ในเรื่องจักรวาลวิทยาของแสงและความมืดรวมถึงการกำเนิดขึ้นของสีที่มีลักษณะบรรยาย

แบบคัมภีร์ทางศาสนานั้น มิใช่สิ่งที่ทำให้ความเข้าใจได้โดยปราศจากความเชื่อในเรื่องดังกล่าวเป็นฐาน

เมื่อกล่าวถึงภววิทยาของสี สีคืออะไร สามารถย้อนไปสู่ความเคลื่อนไหวอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้สรรพสิ่งอุบัติขึ้นในจักรวาล (cosmic) ณ ช่วงเวลาที่ความมืดอันอบอุ่นยังห่อหุ้มความว่างเปล่าอันไพศาลไม่มีที่สิ้นสุด แสงได้ปรากฏขึ้นเป็นครั้งแรกท่ามกลางความมืดมิด ในจักรวาลใหญ่ (macrocosmic) ณ จุดเริ่มต้นของกาลเวลา ความมืดและแสงเป็นผู้ให้กำเนิดสรรพสิ่ง (the Primordial Creators) ความมืดซึ่งดำรงอยู่เป็นปฐมคือพลังเชิงอ่อนของจักรวาล เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังจักรวาลที่มีคุณลักษณะเกื้อกูลบำรุงเลี้ยง (cosmic sympathy) ความมืดมีเป้าหมายอยู่ที่การหลอมรวมและการดำรงอยู่ของตัวเอง ความมืดจะอ่อนกำลังและจางลง (ตาย) เมื่อเผชิญหน้ากับแสง ส่วนแสงนั้นแตกต่างอย่างสมบูรณ์ แสงคือการเผยแสดงของพลังอีกด้านหนึ่งของจักรวาล เป็นการปริแตกแยกออกของจักรวาล (cosmic antipathy) เป็นแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดรูป (form) หนาวเย็น แข็งแรง มีทิศทางที่ชัดเจน กล่าวคือมีลักษณะตรงกันข้ามกับความมืด ยิ่งใกล้กับจุดกำเนิดของแสงมากเท่าใด แสงก็จะเข้มแข็ง เมื่อห่างออกจากจุดกำเนิดไปเรื่อย ๆ แสงก็จะค่อย ๆ อ่อนแรงสิ้นพลัง (ตาย) แสงไม่ใช่สิ่งที่เคลื่อนไหว ตามการอธิบายของไคลว์ แสงจักรวาลนั้นแตกต่างจากแสงทางฟิสิกส์ที่เราคุ้นเคย แสงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดในลักษณะของจุดเล็ก ๆ (dots) ที่เรียงตัวกัน หมุนวนเป็นกันหอย เกิดเป็นพื้นที่ของแสงที่ค่อย ๆ สว่างไสว แทรก ตัดผ่าน และผลักความมืดออกไป ขณะที่ความมืดที่ถูกแหวก ก็พยายามเคลื่อนไหวเข้าหากันใหม่จากทุก ๆ ด้านเพื่อรักษากลุ่มก้อนของความมืดเอาไว้ กล่าวได้ว่าเมื่อแสงจักรวาล (cosmic light) ปรากฏขึ้นท่ามกลางความมืดจักรวาล (cosmic darkness) ความเคลื่อนไหวที่ยิ่งใหญ่ก็อุบัติขึ้น เป็นการพบกันระหว่างพลังของการหลอมรวมและการแยกออก การปฏิสัมพันธ์ระหว่างแสงและความมืดในจักรวาลคือจุดกำเนิด

ของสีสัน ทำให้สีอุบัติขึ้นและดำรงอยู่ (Collot d'Herbois, 2000, pp. 16-17) เวลาอันยาวนานของปฏิสัมพันธ์ที่ทรงพลังระหว่างแสงกับความมืด สีสันต่าง ๆ ก็ได้ปรากฏตัวขึ้นอย่างเชื่องช้า ยิ่งแสงแผ่กว้างสุกสว่างท่ามกลางความมืดมากเท่าใด ความเคลื่อนไหวในการปะทะสังสรรค์นั้นก็ยิ่งรวดเร็วขึ้น สีก็แปรเปลี่ยนจากสีที่นุ่มนวล เชื่องช้า แผ่กว้างอย่างมาเจนตา (Magenta) หรือสีชมพูบานเย็นก็เข้มชัดขึ้นเป็นสีแดง (Carmine Red) ยิ่งใกล้จุดกำเนิดของแสงมากเท่าใดสีสันและเหลืองก็ยิ่งปรากฏชัด<sup>19</sup>

จักรวาลก่อนที่จะก่อรูปร่างหรือชีวิตทางกายภาพนั้น จักรวาลได้มีพัฒนาการมาอย่างยาวนานจนยากที่จะคิดถึงความเก่าแก่ยาวนานนั้น และในช่วงเวลาเริ่มต้นของจักรวาลซึ่งปราศจากรูปทรง มีเพียงสีที่เป็นภาพปรากฏและค่อย ๆ เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างเชื่องช้า<sup>20</sup> กระบวนการนี้เกิดขึ้นก่อนที่จะสรรพสิ่งจะอุบัติขึ้นในจักรวาล ก่อนที่โลกจะจุติ (incarnate)<sup>21</sup> และก่อนที่จะจิตวิญญาณของมนุษย์จะแยกออกจากจิตวิญญาณจักรวาลและจุติในโลก แม้ภายหลังที่โลกได้จุติสรรพสิ่งถือครองรูปร่างแล้ว โลกทางจิตวิญญาณก็ยังดำรงอยู่ โดยที่ในโลกนั้นยังคงเต็มไปด้วยการเคลื่อนไหวของสีสัน สไตเนอร์อธิบายว่า

---

<sup>19</sup> โปรดดูคำอธิบายถึงความเคลื่อนไหวและการปรากฏของสีต่าง ๆ ในหัวข้อ A Journey though the colours ใน Martin (2016, unpagued)

<sup>20</sup> อาจไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะจินตนาการถึงสิ่งเหล่านี้ โคลัวร์แนะนำวิธีให้ฝึกสร้างจินตนาการถึงกระบวนการนี้โดยสร้างจินตภาพว่าเรากำลังอยู่ท่ามกลางปฏิภณระหว่างแสงกับความมืด จนค่อย ๆ ตระหนักถึงสีที่อุบัติขึ้นและรับรู้ถึงลักษณะการเคลื่อนไหวของสีสันที่เกิดจากระบวนการดังกล่าว เราอาจเรียกสิ่งนี้ว่าภาวนาสี (colour meditation) โปรดดู (Collot d'Herbois, 2000, pp. 17-18)

<sup>21</sup> สไตเนอร์อธิบายการจุติของโลกได้อย่างน่าทึ่ง กล่าวคือ โลกเป็นสิ่งที่มีการเกิด/ตายเช่นเดียวกับสรรพสิ่ง การจุติครั้งแรกของโลกเรียกว่าดาวเสาร์โบราณ (Old Saturn) ซึ่งเป็นรูปที่มีความซับซ้อนขึ้นของความอบอุ่นในจักรวาลแห่งความมืด (Steiner in Collot d'Herbois, 2000, p. 15)

“โลกที่ดวงจิตจากมาเพื่อจะมาจุติ [ในชีวิตรทางโลก] นั้น ปราศจากรูปร่างที่ครองพื้นที่หรือเส้นขอบ มีแต่เพียงความเข้มข้นของสี คุณภาพของสี ซึ่งกล่าวได้ว่าโลกที่มนุษย์พำนักอยู่ระหว่างความตายและการเกิดใหม่...คือโลกซึ่งดวงจิตและจิตวิญญาณแผ่ซ่านอยู่ทั่วไปในรูปของแสง สี และโทนสี”<sup>22</sup>

(Steiner, 1964, p. 23)

คำกล่าวข้างต้นช่วยให้เห็นภาพของโลกทางจิตวิญญาณอันเป็นโลกที่ดวงจิตของมนุษย์จะพำนักอยู่ ‘ระหว่างความตายและการเกิดใหม่’ ซึ่งมีใช้โลกเชิงวัตถุที่จับต้องมองเห็นด้วยตาหรือมีรูปร่างเชิงกายภาพที่แสดงขอบเขตชัดเจนเช่น ร่างกายหรือวัตถุในโลกแห่งวัตถุ ณ โลกแห่งนั้น ดวงจิตและจิตวิญญาณซึ่งมีลักษณะแผ่ซ่าน แทรกซึม สอดประสานสัมผัสกัน ปราศจากขอบเขตของรูปร่าง รูปทรงที่ตายตัวชัดเจน และปรากฏในรูปของแสงและสีล้วนต่าง ๆ ความน่าสนใจอยู่ที่การอธิบายว่าดวงจิตในโลกแห่งจิตวิญญาณนั้นคือกลุ่มของสีล้วนซึ่งมีคุณภาพ ความสดใส ความเข้มข้น ภาพดังกล่าวชวนให้จินตนาการถึงกลุ่มก้อนของหมอกควันบาง ๆ ที่มีสีล้วนในตัวเอง ไม่คงที่ ไม่คงรูปร่าง สีเหล่านั้นมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างมีชีวิตชีวาอยู่ตลอดเวลา

นอกจากนั้น หลังจากการจุติของโลกและมนุษย์ขึ้นในจักรวาลก็เกิดพัฒนาการของยุคสมัย (historical epoch) ต่าง ๆ ขึ้น ยุคสมัยเหล่านี้ในเชิงมนุษย์ปรัชญามีโต้แย้งกับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์โลกดังที่เราเข้าใจทั่วไป แต่เป็นการจำแนกตามระดับของจิตสำนึกของมนุษย์ (human consciousness) ซึ่งใน

---

<sup>22</sup> “The world from which the soul descends [into earthly life] has no spatial forms or lines, it does have color intensities, color qualities. Which is to say that the world man inhabits between death and a new birth...is a soul-permeated, spirit-permeated world of light, of color, of tone....”

แต่ละยุคสมัย จะมีสี่ซึ่งสะท้อนถึงระดับของจิตสำนึกนั้น เมื่อจิตสำนึกของมนุษย์ยกระดับขึ้นในทุก 2,160 ปี สี่ก็จะเปลี่ยนไป เช่นสี่ชมพูบานเย็นเป็นสี่ของจิตสำนึกในยุคอินเดียโบราณ (Old India; 7227BC – 5067 BC) ในช่วงเวลาดังกล่าวจิตสำนึกของมนุษย์มีลักษณะกึ่งฝันคล้ายกับเด็กทารกที่อยู่ในครรภ์มารดา สีสันในบรรยากาศที่เรารับรู้ถูกอธิบายว่าเป็นสี่ชมพูบานเย็นเหมือนสี่ของผนังมดลูก สีแดงเป็นของยุคเปอร์เซียโบราณ (Old Persia; 5067BC – 2907BC) เป็นยุคสมัยที่จิตสำนึกของมนุษย์มีความตื่นมากขึ้นเริ่มรู้ตัวว่าตนเองอยู่ในโลก รู้สึกถึงร่างกายและสิ่งอื่น ๆ รอบตัว สีส้มแดงเป็นของยุคฮิบรู (Hebrew; ช่วงเปลี่ยนผ่าน) สีส้มคืออียิปต์ (Egyptian; 2907BC – 747 BC) ซึ่งในยุคสมัยนี้ความเป็นปัจเจกเริ่มพัฒนาขึ้นจนจิตสำนึกของมนุษย์สามารถรับรู้ถึงตัวตนของตนเองได้อย่างชัดเจน แยกแยะตัวเราออกจากคนอื่น ระบบประสาทตื่นตัวอย่างเต็มที่ สีเหลืองทองอ่อนคือครีท (Crete; ช่วงเปลี่ยนผ่าน) ที่จะนำไปสู่ยุคแห่งสีเหลืองคือกรีก/โรมัน (Greek/Roman; 747 BC – 1413 AD) ที่มนุษย์พัฒนาปัญญาญาณและตระหนักถึงพลังแห่งความคิดของตน สีน้ำเงินคือยุคปัจจุบัน (Present Middle European; 1413AD – 3573AD) ซึ่งจิตสำนึกของมนุษย์แยกออกจากโลกทางจิตวิญญาณอย่างที่สุดจนหลงลืมและละทิ้งความเชื่อมโยงเหล่านั้น มนุษย์จึงมีพันธกิจที่จะต้องย้อนกลับไปสู่สถานะที่สมดุลคือการเชื่อมโยงกับโลกทางจิตวิญญาณอีกครั้ง สีม่วงคือรัสเซีย (Russian/ Slavic; 3573AD – 5733AD) ซึ่งเป็นจิตสำนึกของมนุษย์ในอนาคตที่ย้อนกลับไปสู่ความใกล้ชิดกับโลกทางจิตวิญญาณและกลับไปสู่การเชื่อมโยงทางจิตวิญญาณระหว่างมนุษย์และสรรพสิ่งเช่นเดียวกับ

เมื่อเริ่มต้น<sup>23</sup> (Martin, July 2018b) ยิ่งกว่านั้นจิตสำนึกของมนุษย์และความ เป็นไปของจักรวาลยังมีวงจรของการเกิดดับ กล่าวคือเมื่อมีจุดเริ่มต้นก็จะมี การพัฒนาต่อไปจนถึงจุดสิ้นสุดแล้วเริ่มต้นใหม่ สังเกตได้ว่าแนวอธิบายเช่นนี้มี ลักษณะคล้ายกับการอธิบายในคัมภีร์ทางศาสนา ดังที่กล่าวมาจึงเห็นได้ว่า คำอธิบายเกี่ยวกับสี่ในแนวคิดมนุษย์ปรัชญานั้นสามารถสืบย้อนกลับไปถึงจุด กำเนิดจักรวาล โลกทางจิตวิญญาณ ดวงจิต จนถึงพัฒนาการทางจิตสำนึกของ มนุษย์ ตามความเข้าใจเช่นนี้ สี่จึงมิได้เป็นเพียงสิ่งในโลกแห่งวัตถุสสาร หรือฉาบ ทาอยู่บนผิวของวัตถุ ว่าเป็นสิ่งดำรงอยู่ในมิติเชิงจิตวิญญาณ แต่สี่สันในจักรวาล โลกแห่งจิตวิญญาณ กับสี่สันในโลกภายนอกและภายในของมนุษย์สัมพันธ์กัน อย่างไร? จะอธิบายในหัวข้อต่อไป

#### 4. สี่กับมนุษย์

ความเคลื่อนไหวในจักรวาล (แสง สี่ และความมืด) หรือองค์สามแห่งจักรวาล (the cosmic threefoldness) ซึ่งมีคุณลักษณะทางจิตวิญญาณ (spiritual qualities) สัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวในชีวิต ดวงจิต จิตวิญญาณของมนุษย์หรือ องค์สามแห่งมนุษย์ แนวคิดนี้เป็นหัวใจของทฤษฎีระเบียบสี่บำบัตของโคลัวร์ ซึ่งวาง อยู่บนการเทียบเคียงถึงองค์ประกอบของจักรวาลและมนุษย์ ดังที่เธอกล่าวไว้ว่า

<sup>23</sup> จิตสำนึกยุคแรกเริ่มของมนุษย์ซึ่งเต็มไปด้วยแสงคือ Atlantis 9387-7227BC และยุคสุดท้ายคือ American 5733AD – 7893AD การจำแนกจิตสำนึกมนุษย์ออกเป็นยุคสมัยต่าง ๆ โดยเรียกตามชื่อของยุคสมัยทาง ประวัติศาสตร์อาจจะทำให้ผู้ศึกษาสับสนได้ โปรดคำนึงว่าการจำแนกนี้มีได้อยู่บนฐานของวิชาประวัติศาสตร์โลก

“พื้นฐานของทุกสิ่งที่ข้าพเจ้ากล่าว ได้ยืนยันถึงสองสิ่งคือ องค์สามแห่งจักรวาลของแสง สี และความมืด และมนุษย์ในฐานะองค์สามแห่งอนุจักรวาลของจิตวิญญาณ ดวงจิต และร่างกาย ของความคิด อารมณ์ และเจตจำนง”<sup>24</sup>

(Collot d’Herbois, 2000, p. 15)

จากคำกล่าวนี้ มนุษย์คือจักรวาลน้อยที่เป็นภาพสะท้อนของจักรวาลใหญ่ (microcosm/ macrocosm) ความเข้าใจการดำรงอยู่ของมนุษย์สามารถเทียบเคียงกลับไปห่อเกิดและกระบวนการของจักรวาล ส่วนภาพใหญ่ของจักรวาลก็ได้ย่อส่วนอยู่ในกระบวนการชีวิต/วิญญาณของมนุษย์เช่นกัน ทั้งระบบในร่างกาย ระดับของการตระหนักรู้ ก็ล้วนเป็นกระบวนการเดียวกันกับจักรวาล หลักการนี้ช่วยให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดเราจึงสามารถพบความเชื่อมโยงโดยตรงระหว่างแสง สี ความมืด กับมนุษย์

องค์ประกอบที่จะกล่าวถึงเป็นส่วนแรกคือแสง แสงสัมพันธ์กับจิตวิญญาณ ความคิด และระบบประสาทของมนุษย์ (nerve sense system) ทำงานในส่วนบนของร่างกายเป็นหลักโดยเฉพาะอย่างยิ่งในศีรษะแม้ว่าเส้นประสาทจะแผ่ทั่วร่างกาย การทำงานของระบบนี้ทำให้มนุษย์อยู่ในสภาวะรู้ตัว ตื่น (waking consciousness) ซึ่งส่งผลในเชิงกายภาพเป็นความเย็น ความแข็ง การเผาผลาญ การสลายโมเลกุล ส่วนที่สองคือสีจะสัมพันธ์กับดวงจิต อารมณ์ และระบบจังหวะ (rhythmic system) ซึ่งทำงานในส่วนกลางของร่างกาย เช่น หัวใจและปอด ซึ่งทำงานในการสูบฉีดเลือด ชีพจร และการหายใจ ผลในเชิงกายภาพคือความสมดุล

---

<sup>24</sup> The basis of all that I have to say consists of two things. The cosmic three-foldness of light colour and darkness, and the human being as the microcosmic three-foldness of spirit, soul and body; of thinking feeling and willing.

เป็นการแสวงหาความพอดีระหว่างระบบประสาทกับการเปลี่ยนแปลงสภาพสสารในร่างกาย จิตวิญญาณกับร่างกาย การหยุดพักกับการเคลื่อนไหว และอยู่ในความตระหนักรู้ในสถานะฝัน สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับอารมณ์ซึ่งแปรเปลี่ยนไปตลอดเวลา คล้ายกับเฉดสีในระดับที่ละเอียด (subtle shade) ส่วนที่สามคือความมืดสัมพันธ์กับกายเนื้อหรือร่างกายของมนุษย์ ความตั้งใจ เจตจำนงในชีวิต และระบบเผาผลาญ (metabolic system) ระบบนี้ทำให้อาหารที่เราทานเข้าไปเกิดการแปรเปลี่ยนสภาพสสาร กลายเป็นสารอาหารที่ร่างกายสามารถดูดซึมได้ ขับเคลื่อนกระบวนการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ โดยไม่ต้องอาศัยการรู้ตัว ส่งผลในเชิงกายภาพคือความอบอุ่น อ่อนนุ่ม เกิดการสังเคราะห์โมเลกุล และระดับการตระหนักรู้ที่อยู่ในสถานะหลับ ลึกลงไปภายในอาณาจักรของสถานะหลับมีเมล็ดพันธุ์แห่งอนาคตฝังอยู่ รอคอยการมาถึงของแสงแห่งการรู้ตัวสอดส่องไปที่เมล็ดพันธุ์เหล่านั้นเพื่อกระตุ้นให้เจตจำนงแห่งอนาคตปรากฏเป็นความจริง ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ทั้งสามของจักรวาลและมนุษย์สามารถแสดงในรูปของตารางได้ดังนี้

| องค์สาม<br>แห่ง<br>จักรวาล | องค์สามแห่งมนุษย์             |                           |                                       |                                                                                                              |                                                                     |
|----------------------------|-------------------------------|---------------------------|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------|
|                            | มนุษย์                        | ระดับของการ<br>ตระหนักรู้ | กระบวนการ<br>ภายใน                    | ระบบอวัยวะ                                                                                                   | ผลทางกายภาพ                                                         |
| แสง                        | จิต<br>วิญญาณ<br>(Spirit)     | สภาพตื่น<br>(Conscious)   | ความคิด<br>(Thinking)                 | ระบบ<br>ประสาทและ<br>ประสาท<br>สัมผัส<br>(Nervous/<br>Sense<br>system)                                       | เย็น แข็ง การเผา<br>ผลาญ การสลาย<br>โมเลกุล<br>(Catabolic)          |
| สี                         | ดวงจิต<br>(Soul)              | สภาพฝัน<br>(Dream-like)   | อารมณ์<br>ความรู้สึก<br>(Feeling)     | ระบบจังหวะ<br>(Rhythmic<br>system)                                                                           | สมดุล เป็นกลาง<br>ความกลมกลืน<br>ระหว่างบนและล่าง                   |
| ความ<br>มืด                | ร่างกาย<br>(Physical<br>Body) | สภาพหลับ<br>(Unconscious) | เจตจำนง /<br>ความตั้งใจ<br>(Volition) | ระบบเผา<br>ผลาญหรือ<br>การ<br>เปลี่ยนแปลง<br>สภาพสสาร<br>(Metabolic<br>and Limbs<br>system) และ<br>ระบบแขนขา | อบอุ่น อ่อนนุ่ม การ<br>สังเคราะห์ การ<br>สร้างโมเลกุล<br>(Anabolic) |

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ขององค์สามแห่งจักรวาลและองค์สามแห่งมนุษย์<sup>25</sup>

ตารางข้างต้นได้จำแนกให้เห็นความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้งสามในจักรวาลและมนุษย์ มนุษย์คือองค์สามแห่งจักรวาลน้อย (the microcosmic threefoldness) ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับองค์สามแห่งจักรวาลใหญ่ ระบบทั้งสองส่งผลต่อกันและกันมิใช่เพียงในมิติกายภาพ โคลัวร์กล่าวว่า “แสงและความมืดคือ

<sup>25</sup> ตารางนี้ปรับปรุงจาก Martin (2016, unpagged) โดยเทียบเคียงกับ ชไนเดอร์ (2560, p. 52)

ประสบการณ์เชิงจิตวิญญาณ ส่วนสี่เป็นประสบการณ์หนึ่งของดวงจิต และดวงจิตคือชีวิต” (Collot d’Herbois, 2016, p. 23)<sup>26</sup> จิตวิญญาณคือตัวตนสารัตถะที่ไม่รู้ตายของเรา ขณะที่ดวงจิตเป็นสะพานเชื่อมระหว่างจิตวิญญาณและร่างกาย แต่การอธิบายว่าความสัมพันธ์เหล่านี้เกิดขึ้นได้อย่างไรจำเป็นต้องกล่าวถึงการจุติ (incarnation) ของตัวตนแท้จริงหรือตัวฉัน (Higher self/ Ego)<sup>27</sup> ในบริบทของมนุษย์ปรัชญาสโตเนอร์ใช้คำว่า Ego เพื่อหมายถึงตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์ปัจเจกผู้ซึ่งเป็นสมาชิกใหม่ในโลก โดยพวกเขาผู้มาจุติจำเป็นต้องได้รับการบ่มเพาะและนำทางต่อไป การจุติคือพัฒนาการเชิงจิตวิญญาณของมวลมนุษยชาติเนื่องจากมนุษย์มีพันธกิจในการดำรงอยู่คือการยกระดับและข้ามผ่าน (transform) ไปสู่จิตวิญญาณในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ยิ่งกว่านั้นการจุติมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวขณะที่มนุษย์คลอດจากกรรมมารดาเท่านั้น แต่การจุติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับกระบวนการเกิด/ดับของเซลล์ ความทรงจำความรู้สึก และระบบต่าง ๆ ในร่างกายที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่มนุษย์มีชีวิตอยู่ การทำงานของแสงและความมืดคือสิ่งที่ช่วยให้ศักยภาพในการจุติของตัวตนแท้จริงเพิ่มพูนอย่างเข้มข้น การจุติที่สมบูรณ์ต้องเป็นไปอย่างครบถ้วนในทุกส่วน ทุกระบบ การจุติในระบบประสาทและประสาทสัมผัสเชื่อมโยงกับการทำงานของแสง (ส่วนบนของร่างกาย) และในระบบเผาผลาญเชื่อมโยงกับการทำงานของความมืด (ส่วนล่างของร่างกาย) ระหว่างกลางของการจุติทั้งสองส่วนนั้น สี่ทำงาน

<sup>26</sup> Light and darkness are spiritual experiences. Colour is a soul-experience and soul is life.

<sup>27</sup> Ego เป็นโมโนทัศน์ที่อาจนำมาซึ่งความสับสนได้มากที่สุดโมโนทัศน์หนึ่ง สำหรับมนุษย์ปรัชญา Ego คือหนึ่งองค์ประกอบสำคัญเมื่อพิจารณามนุษย์ว่าเป็นชีวิตที่มี “ร่าง” ในหลายระดับ หรือธาตุมนุษย์ (Human element) กล่าวคือหลังองค์สี่แห่งมนุษย์ (Fourfoldness of Human Being) ซึ่งประกอบไปด้วยตัวตนแท้จริง (Ego), ร่างแห่งอารมณ์ (Astral body), ร่างพลังชีวิต (Ethereic body) และร่างกาย (Physical body) สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์กับระบบธาตุในธรรมชาติ (Natural element) ได้แก่ ไฟ ลม น้ำ และดิน

ให้เกิดความเคลื่อนไหวที่สมบูรณ์มีพลังในอาณาเขตแห่งจิ้งหหวะ/การหายใจเพื่อคงรักษาสภาวะสมดุลให้กับทั้งสองระบบ (Martin, 2016, unpagged)

มาถึงจุดนี้เราจำเป็นต้องเน้นย้ำอีกครั้งว่าแสง สี และความมืดมิได้เป็นเพียงปรากฏการณ์ในธรรมชาติที่รับรู้ด้วยตาอีกต่อไป แต่เป็นชีวิตวิญญาณ (spiritual being) ที่เชื่อมโยงกับจิตวิญญาณ ดวงจิต จิตสำนึกของมนุษย์ ความเข้าใจเรื่องนี้สำคัญมากในทฤษฎีสีและการระบายสีบำบัดแนวมนุษยปรัชญา โคลัวร์ชี้ว่าสีเป็นสิ่งดำรงอยู่ (Colours are beings) นอกจากนั้นสีเฉพาะแต่ละสียังมีแบบแผน มีบุคลิกภาพ (colours archetypal) มีชีวิต ซึ่งเทียบเคียงได้กับระดับจิตสำนึกและดวงจิตของมนุษย์ เธออธิบายไว้ว่า

“สีเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ เป็นส่วนหนึ่งของเราและทำงานภายในตัวเราในทุก ๆ ยุคสมัยทางวัฒนธรรม สีเป็นดังดวงจิตของเราซึ่งอยู่ภายนอกตัวเรา และจะกลายเป็นดวงจิตของเราในกาลอนาคต แต่เราต้องไม่คำนึงถึงสีในลักษณะของสิ่งที่มีตัวตนผ่านยุคสมัยที่คงรูปและจบสิ้น เนื่องจากสีจะมีชีวิต สร้างสรรค์ และสร้างตัวเองขึ้นมาใหม่อย่างไม่สิ้นสุด สีทำงานอยู่บนสิ่งที่เรารู้ว่าเป็นอาณาจักรแห่งธรรมชาติและกับตัวเรา”<sup>28</sup>

(Liane Collot d’Herbois, 2000, p. 177)

---

<sup>28</sup> “Colours are beings, the beings that through all the cultural epochs were part of us and worked in us. They were as it were our souls outside ourselves and they will be our souls in time to come. We must not think of them as existing through the ages of ages formed and finished, because they are continuously coming into being, creating and re-creating themselves as they work on what we know as the realm of nature and on us.”

ดวงจิตของมนุษย์เชื่อมโยงโลกทางจิตวิญญาณและโลกกายภาพ สีเชื่อมโยงแสงและความมืด ‘สีเป็นดวงจิต’ เป็นความเคลื่อนไหว เป็นจังหวะและอารมณ์ เป็นพื้นที่ตรงกลางของร่างกายที่คอยรักษาสมดุลของร่างกายส่วนบนและส่วนล่าง กระบวนการของชีวิตคือการเกิด (จุติ) และดับ ทั้งหมดนี้จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างสมบูรณ์และสมดุล เมื่อกระบวนการจิตของตัวตนแท้จริงและความสัมพันธ์ระหว่างองค์สามไม่ดำเนินไปอย่างสมดุล เช่น แสงในตัวเรามีความเข้มแข็งมากเกินไป ผลก็คือประสาทสัมผัสจะตื่นตัวเกินไป เกิดความวิตกกังวลได้ง่าย คิดมาก และถ้าความมืดในตัวเราเข้มแข็งมากเกินไปอาจจะนำไปสู่ความยากลำบากที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้ชัดเจนและสำเร็จลุล่วง เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น การสูญเสียความสมดุลในด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลให้สีในโลกภายในของเราอ่อนจาง/หนักหรือเข้มจนเกินไปได้ (Martin, 2016, unpagged) ความท้าทายคือการแสวงหาความสมดุลท่ามกลางสถานะที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา หากเราพิจารณาโลกภายในของมนุษย์ เราจะพบว่าเต็มไปด้วยความเคลื่อนไหวของสีในดวงจิต โคลัว์รกล่าวว่

“สีเป็นความเคลื่อนไหว การปรากฏของดวงจิตของเราอิงอยู่กับปริณพทลแห่งการเคลื่อนไหวนี้อย่างมาก ดังนั้นท่านจึงสามารถมองว่าดวงจิตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงอย่างเข้มข้นกับโลกแห่งความเคลื่อนไหวและความมืด ในมนุษย์สิ่งนี้คือเจตจำนง และโลกแห่งแสงที่อยู่ภายในมนุษย์ซึ่งก็คือความคิด” และ “ในโลกกายภาพ เราพบสิ่งนั้น (ความเคลื่อนไหว-ผู้วิจิตร) ในจังหวะของการหายใจ ระบบไหลเวียนโลหิต ระบบน้ำเหลือง ในโลกของดวงจิต สิ่งนั้นคือภาพแห่งสี ความเคลื่อนไหวคือการถักทอชีวิต ทำให้เรามีชีวิต บำรุงเลี้ยงชีวิตและนำพาดวงจิต ขณะที่แสงและความมืดเป็น

ประสบการณ์ของจิตวิญญาณ ความเคลื่อนไหว (สี) เป็น  
ประสบการณ์ของดวงจิต”<sup>29</sup> (Collot d’Herbois, 2000, p. 19)

สีคือความเคลื่อนไหวภายในซึ่งสัมพันธ์กันคุณภาพ ความสมดุล และการเปลี่ยนผ่านในดวงจิตของมนุษย์ตลอดเวลา และเป็นจุดเชื่อมตรงกลางระหว่างส่วนที่หนึ่งและสาม ในองค์สามของมนุษย์และจักรวาล ยิ่งกว่านั้น นอกจากดวงจิตของมนุษย์แล้ว สียังเป็นภาพปรากฏของชีวิตวิญญาณระดับสูง อาทิ เทพ เทวา และดวงดาว เนื่องจากในจักรวาลวิทยามนุษย์ปรัชญายอมรับการดำรงอยู่ของชีวิตวิญญาณที่มีช่วงชั้น (spiritual hierarchy) ยกตัวอย่างเช่นพีชเป็นสิ่งที่มีชีวิตที่มีร่างกายและร่างพลังชีวิต (etheric body) แต่สัตว์จะมีระดับจิตวิญญาณที่สูงกว่าพีชเนื่องจากสัตว์มีร่างแห่งอารมณ์ (astral body) ส่วนมนุษย์ก็จะอยู่ในระดับสูงกว่าสัตว์เนื่องจากมนุษย์มีตัวตนแท้จริง (Ego) และจิตวิญญาณ (spiritual body) เหนือไปกว่ามนุษย์คือชีวิตวิญญาณที่ไม่มีร่างกาย ซึ่งสามารถปรากฏแก่การรับรู้ของเราผ่านสีได้ สไตเนอร์กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้อย่างน่าสนใจว่า

---

<sup>29</sup> “Colour is movement. The manifestation of our soul lies very much in the sphere of movement. Therefore you can look upon the soul as something that has a much more intense connection with the world of movement and darkness, which in human being is will, than with the world of light, which in the human being is thinking.” และ “The colour in its arising has more affinity to darkness than to light, because it is carried by darkness and movement. Colour is movement. The manifestation of our soul lies very much in the sphere of movement. Therefore you can look upon the soul as something that has a much more intense connection with the world of movement and darkness, which in the human being is will, than with the world of light, which in the human being is thinking.”

“ชีวิตวิญญาณที่เรียกว่าเทพหรือเทวะนั้น ขณะนี้ได้เผยแสดงตัวผ่านทางสีสันต่าง ๆ โลกแห่งอารมณ์ความรู้สึก (The astral world)<sup>30</sup> คือโลกของชีวิตวิญญาณ ซึ่งได้เอื้อนเอ่ยแก่พวกเราผ่านสี”<sup>31</sup> (Steiner, 1999, p. 14)

ในแง่นี้จึงอธิบายได้ว่าสีเป็นการเผยแสดงหรือภาพสะท้อน (reflect) ของชีวิตวิญญาณหรืออาณาจักรแห่งดวงจิต-จิตวิญญาณ (soul-spiritual realm) ที่สื่อสารแก่นมนุษย์อีกด้วย สีที่อยู่รอบตัวเราและเคลื่อนไหวอยู่ในดวงจิตของเรา จึงส่งอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อมนุษย์ หากภายในเราอยู่ในสภาวะแห่งสีใดสีหนึ่ง ก็จะทำให้ชีวิตวิญญาณรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สามารถปรากฏแก่เราในสภาวะแวดล้อมภายในสีนั้นได้ดี และในท่ามกลางสีบางสีของสภาพแวดล้อม จะเอื้อให้เกิดการปรากฏของชีวิตวิญญาณในรูปแบบหนึ่งได้มากกว่าสีอื่น ๆ เป็นต้น นักระบายสีบำบัดเชื่อว่ากระบวนการบำบัดที่เกิดขึ้นมิใช่การทำงานของนักบำบัดแต่ฝ่ายเดียว แต่เป็นการทำงานร่วมกัน (co-creation) ระหว่างนักบำบัด ผู้รับการบำบัด (client) แสง สี ความมืดในฐานะของชีวิตวิญญาณ รวมถึงดวงจิต-จิตวิญญาณ (เทพ/เทวะ) ที่ร่วมมือกันในการสร้างสรรค์กระบวนการบำบัดเพื่อเยียวยา ยกระดับและเปลี่ยนผ่านสภาวะทั้งร่างกาย ดวงจิตและจิตวิญญาณของมนุษย์

นักวิชาการชี้ว่า “หากสีกลายเป็นดั่งยารักษาโรค การกลับไปสู่การดำรงอยู่ของสีย่อมสามารถนำทางไปสู่รากเหง้าของพลังแห่งความมืดและแสง ที่เชื่อมโยงกับการดำรงอยู่ของมนุษย์” (Metrailler in Collot d’Herbois, 2016, p. 11)

<sup>30</sup> อาณาจักรแห่งดวงจิตสัมพันธ์กับร่างกายแห่งอารมณ์ของมนุษย์ ชีวิตมนุษย์คือ soul-life คือชีวิตที่มีดวงจิต

<sup>31</sup> “Spiritual beings, called gods or devas, now reveal themselves through the colours. The astral world...is a world of beings who speak to us through colour.”

และน่าสนใจว่าดวงจิตที่ยังสดใหม่ต่อโลกจะมีความสามารถในการสร้างสมดุได้  
ง่ายกว่า บรูโนไฮลด์ มุลเลอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการระบายสีบำบัดสำหรับเด็กเน้นย้ำ  
ในเรื่องนี้ไว้ว่า “ธรรมชาติที่แท้จริงของสีย่อมเปิดเผยแก่ดวงตาจิตวิญญาณ” (มุล  
เลอร์, 2557, p. 15) ดวงตาของเด็กเล็กนั้นยังมีศักยภาพที่จะเชื่อมโยงโลกในทุก  
มิติ จากที่วิเคราะห์มาทั้งหมดทำให้เข้าใจได้ว่าการสัมผัสรับรู้ถึงสีมีได้จำกัดไว้เพียง  
ตาเนื้อหรือดวงตาเชิงกายภาพดังที่คนทั่วไปคุ้นเคยอีกต่อไป สีมามีมิติทางจิต  
วิญญาณเช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ เราจึงสามารถรับรู้ความสดใส (hue) และ  
คุณสมบัติของสีผ่านญาณทัศนะหรือการหยั่งรู้ซึ่งเป็นการรับรู้โดยตรงทางจิต  
วิญญาณได้ ความสดใสของสีที่รับรู้ด้วยวิธีนี้เป็นการเทียบเคียงสีที่เราเห็นด้วยตา  
ไปสู่ความสดใสของสีในโลกจิตวิญญาณ หากเราต้องการเข้าใจประสบการณ์แห่ง  
สีล้วน เราจะต้องไม่เพิกเฉยต่อพลังแห่งดวงตาและแสงจากภายใน (ชายองค์,  
2557, p. 268)

## 5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวคิดมนุษย์ปรัชญาพบว่า สีมิได้เป็นเพียงวัตถุสสารหรือ  
อนุภาคที่ฉาบทาบนผิวของวัตถุหรือในแสงสว่าง หากสีเป็นชีวิตวิญญาณ เป็นสิ่งที่  
ดำรงอยู่ในจักรวาล ในโลกแห่งดวงจิต ภายในมนุษย์ และสะท้อนจิตสำนึกของ  
มนุษย์ในแต่ละยุคสมัย สียังเป็นภาพปรากฏของดวงจิต-จิตวิญญาณ ทวยเทพ โลก  
ธรรมชาติคือแสง สี และความมืด สัมพันธ์กับความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของ  
มนุษย์แบบมีองค์สามคือร่างกาย วิญญาณ และจิตสำนึก จึงกล่าวได้ว่าสภาวะของ  
มนุษย์เป็นเช่นเดียวกับสภาวะของแสง สี และความมืดในจักรวาล ปฏิสัมพันธ์  
ระหว่างแสง สี ความมืดของจักรวาลส่งผลต่อมนุษย์ในทุกแง่มุมทั้งร่างกาย  
อารมณ์ พลังงาน จิตใจ จิตวิญญาณ ซึ่งจำเป็นต้องเข้าใจว่าโลกและจักรวาลใน

แนวคิดมนุษยปรัชญานั้นมีมิติเชิงจิตวิญญาณ มิใช่เพียงโลกเชิงกายภาพหรือแสง สี ความมืดที่มองเห็นได้ด้วยตาเท่านั้น โลกทางจิตวิญญาณนั้นดำรงอยู่อย่าง เหลื่อม/ซ้อนทับโลกทางกายภาพ ขณะเดียวกันมนุษย์ก็เป็นจักรวาลน้อยที่มีแสง สี และความมืดเคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตภายในตนเอง ที่สามารถกำหนด ปรับ แปรเปลี่ยนจากภาวะสมดุลหรือไร้สมดุลได้จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอก ในแง่นี้สิ่งจึงเป็นเสมือนยาที่เมื่อร่างกาย อารมณ์ พลังงาน จิตใจ หรือจิตวิญญาณของ มนุษย์สูญเสียความสมดุลก็สามารถปรับสู่ความสมดุลได้ด้วยการใช้สี เช่น ผู้ที่มี อาการแพนิคหรือประสาทรับรู้ทำงานเร็วจนเกินไปจะมีความเย็นในร่างกาย หัวใจเต้นเร็ว สามารถปรับเข้าสู่ความสมดุลได้ด้วยการใช้สีชมพูบานเย็นเนื่องจากสีนี้มีแบบแผนที่เคลื่อนไหวเชิงซ้ำ นุ่มนวล และอบอุ่นเป็นต้น สีจึงเป็นภาษาของ ดวงจิต เป็นสากล และมีแบบแผนยิ่งกว่าถ้อยคำในภาษาใด ๆ การรู้ถึงภาษาสี ช่วยให้เราสามารถสื่อสารโดยปราศจากถ้อยคำกับผู้รับการบำบัดและความเจ็บป่วยของเขา ในการระบายสีบำบัด สีชนิดที่มีความบริสุทธิ์ สดใส และโปร่งแสง เหมาะแก่การนำมาใช้ในกระบวนการระบายสีบำบัดมากที่สุดคือสีน้ำ เนื่องจากคุณลักษณะของสีชนิดนี้สอดคล้องกับคุณภาพของสีที่เคลื่อนไหวในดวง จิตมากที่สุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า สียังเปรียบได้กับยาทางจิตวิญญาณชนิดหนึ่ง

การวิเคราะห์ถึงจักรวาลวิทยาของแสง สี และความมืด รวมถึงองค์สามของ มนุษย์ช่วยให้เราสามารถยืนยันถึงมิติจิตวิญญาณของสี และสะท้อนว่าแนวคิด มนุษยปรัชญาโดยภาพรวมเชื่อว่าสีมีพลังและความหมายในเชิงจิตวิญญาณ แม้จะ ยังมีข้อถกเถียงในรายละเอียดถึงการให้ความหมาย แบบแผน และคุณค่าของสีแต่ ละสีก็ตาม<sup>32</sup> อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดในเชิงเนื้อหา บทความนี้จึงยังมีได้เอ่ยถึง

<sup>32</sup> ยกตัวอย่างเช่นการระบายสีบำบัดตามแนวทางของโคลัวร์จะละเว้นหรือชี้ให้ระวังการใช้สีบางสีเป็นพิเศษ แต่นักบำบัดในกลุ่มมนุษยปรัชญาท่านอื่น ๆ อาจจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างออกไปเกี่ยวกับการใช้สีเหล่านั้นเป็นต้น

มโนทัศน์ที่สำคัญอีกหลายประการซึ่งเกี่ยวข้องกับความเข้าใจเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ อาทิ องค์สี่แห่งมนุษย์ (Fourfoldness of human being) อันประกอบด้วยร่างกาย (Physical body) ร่างพลังงาน (Ethereic body) ร่างอารมณ์ (Astral body) และตัวตนแท้จริงหรือตัวตน (Higher self/ Ego) ผัสสะทั้งสิบสอง (the 12 sense) ซึ่งสัมพันธ์กับธาตุอาร์กซ์ทั้งสี่ในธรรมชาติ (ดิน น้ำ ลม ไฟ) รวมถึงแบบแผนของสีแต่ละสีที่มีผลในการบำบัด มโนทัศน์เหล่านี้มีความสำคัญในทฤษฎีระบายสีบำบัดของโคลัวร์ และจำเป็นต้องวิเคราะห์อย่างละเอียดหากต้องการอธิบายถึงกระบวนการวิธีในการบำบัดของเธอ ประเด็นเหล่านี้อยู่นอกเหนือขอบเขตของบทความนี้ที่มุ่งอธิบายมิติจิตวิญญาณของสี และควรจะนำมาศึกษาวิเคราะห์อย่างเป็นระบบเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับสีที่รอบด้านมากขึ้นต่อไป และในท้ายที่สุด ผู้วิจัยพบว่ามีความท้าทายอย่างมากที่จะอธิบายถึงทฤษฎีแสง สี และความมืดอย่างเป็นวิชาการเนื่องจากการอธิบายในเรื่องนี้ สไตเนอร์และโคลัวร์มิได้ให้ร่องรอยถึงที่มาที่ไปที่ชัดเจน ทั้งยังเว้นพื้นที่ในการทำความเข้าใจไว้ที่การรับรู้หรือหยั่งรู้ผ่านประสบการณ์ภายใน เช่น แสงและความมืดมีคุณลักษณะดังที่กล่าวมาได้อย่างไร จึงจำเป็นสืบค้นหาคำอธิบายที่น่าเชื่อถือและชัดเจนมากขึ้นต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

ชไนเดอร์, เค. (2560). รูปแบบอาการป่วยต่างๆ ทางกายเหตุจิตและทางจิตเวช สำหรับนักศิลปะบำบัด บนพื้นฐานของบทเรียนเรื่องมนุษย์ตามแนวมนุษยปรัชญา. แปลจาก Psychosomatische und psychiatrische Krankheitsbilder fur Kunsttherapeuten auf Grundlage der anthroposophischen

- Menschenkunde. แปลโดย ดำรงค์ โพธิ์เตียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมศิลปะบำบัต และการศึกษาแนวมนุษยปรัชญาในประเทศไทย.
- ชมรมมนุษยปรัชญาประเทศไทย. (2563). *ชมรมมนุษยปรัชญาประเทศไทย*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก [shorturl.at/afEM4](http://shorturl.at/afEM4)
- ชಾಯงค์, อาร์. (2557). *ไล่คว้าแสง ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับแสง ตั้งแต่ยุค ดึกดำบรรพ์ถึงยุคไฮน์สไตน์*. แปลจาก *Catching the Light: the entwined history of light and mind*. แปลโดย นัยนา นาควัชระ. กรุงเทพฯ : สวน เงินมีมา.
- บอทท่อมไลน์. (2563). *โรคจิตเวชเพิ่มขึ้น พืชเมืองใหญ่หรือคนป่วยก่อน*. สืบค้น 1 ตุลาคม 2563, จาก [https://bottomlineis.co/Lifestyle\\_modern\\_syndrome](https://bottomlineis.co/Lifestyle_modern_syndrome)
- มูลเลอร์, บี. (2557). *ระบายสีที่หัวใจเด็ก [Painting with Children]* (อนุพันธ์ พฤษกษพันธ์ขจี, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- ลิสเซา, อาร์. (2551). *รูดอล์ฟ สไตเนอร์ มนุษยปรัชญา*. แปลจาก *Rudolf Steiner A Teacher from The West*. แปลโดย รวิมาศ ปรมศิริ. กรุงเทพฯ: สวนเงินมีมา.
- สตายเนอร์, อาร์. (2556). *ธรรมชาติตัวตนของสี*. แปลจาก *Das Wesen der Farben* . แปลโดย ดำรงค์ โพธิ์เตียน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมศิลปะบำบัต และการศึกษาแนวมนุษยปรัชญาในประเทศไทย.
- อันธิมา แสงชัย. (2560). กรณีห้องเรียนเพศวิถี: สิทธิความหลากหลายทางเพศ กับชายแดนใต้/ปาตานี. *วารสารประวัติศาสตร์ ธรรมศาสตร์*, 4, 208-269.
- Collot d'Herbois, L. (2016). *Colour*. Stuttgart: Schneider Editionen.
- Collot d'Herbois, L. (2000). *Light, Darkness and Colour in Painting Therapy*. Edinburgh: Floris Books.

Goetheanum. (2020). *General Anthroposophical Society*.

Retrieved Oct 1, 2020, from

<https://www.goetheanum.org/en/anthroposophical-society/the-society>

Martin, S. (2016). *Student Workbook (Module 1, 2) Sienna Academy Therapeutic Art Training*. Guangzhou: Sienna Academy.

Martin, S. (July 2018a). *All the Colours: Goethe's Colour Theory Illustrated*. Chiang Mai: Training material, The light, colour, and darkness foundation course, Sienna Academy.

Martin, S. (July 2018b). *Colours, cultural epochs and changes of consciousness*. Chiang Mai: Training material, The light, colour, and darkness foundation course, Sienna Academy.

Selg, P. (2013). *Liane Collot d'Herbois: Werk und Leben - Work and Life*. Stuttgart: Raffael-Verlag.

Steiner, R. (1986). *The Arts and Their Mission*. NY: The Anthroposophic Press.

Steiner, R. (1999). *Founding a Science of the Spirit* (translated by Matthew Barton). Sussex: Rudolf Steiner Press.

Whitman, P. T. (2004). *Light, Color and Darkness in Painting Therapy: base on the work of Lian Collot d'Herbois*. (Master of Arts in Human Development, St. Mary's University of Minnesota).